

LUNDS
UNIVERSITET

Gärningspersonen ur ett genusperspektiv

*En kvalitativ dokumentanalys kring medias framställning av
män och kvinnor*

Nicole Olofsson & Nora Holm

Kandidatuppsats SOPA 63

Handledare: Håkan Johansson

Lunds universitet

VT 2022

Abstract

Author: Nicole Olofsson & Nora Holm

Title: The perpetrator through a gender perspective - A qualitative document analysis about medias presentation of men and women [Translated title]

Supervisor: Håkan Johansson

Assessor: Teres Hjärpe

The aim of this study was to analyze how media presents individuals who commit crimes, where we analyzed if the presentation of the criminal differs, depending on the sex of the perpetrator. The used theories to investigate our questions was framing theory and Judith Butlers gender theory. By using qualitative content analysis, our material from different newspapers could be analyzed and coded. This led us to three different themes; ‘the perpetrator in the private and public’, ‘the perpetrator in context to other people’ and ‘the good and evil perpetrator’. When we combined the analysis of our themes, previous research and our theories we found that the media present perpetrators differently depending on the sex of the perpetrator. The male perpetrators were mostly presented as the dangerous perpetrator and a criminal on his own, while the female perpetrators and their crimes were minimized and described in relation to the other. This led us to the conclusion that the media's presentation produces and reproduces existing gender norms, which can affect the readers views and opinions.

Keywords: perpetrator, gender, media, crime

Förord

Vi vill ägna ett stort tack till vår handledare Håkan Johansson som väglett oss och kommit med goda råd under arbetets gång. Vi vill även tacka varandra för vårt goda samarbete och den pepp och stöttning vi gett varandra i både med och motgångar.

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Syfte	5
1.2 Frågeställningar	5
1.3 Arbetsfördelning	5
2. Tidigare forskning	6
2.1 Skillnader i män och kvinnors brottslighet	6
2.2 Genus och brott	8
2.3 Medias rapportering av brott	10
2.4 Medias rapportering av manlig och kvinnlig brottslighet	10
2.5 Kriminalitet och media i förhållande till socioekonomiska faktorer	12
3. Teori och begrepp	13
3.1 Gestaltningsteorin	13
3.2 Genus	15
4. Metod och metodologiska överväganden	17
4.1 Kvalitativ innehållsanalys	17
4.2 Urval	18
4.3 Tillförlitlighet	19
4.4 Tematisk analys	20
4.5 Etiska överväganden	21
5. Resultat och analys	23
5.1 Gärningspersonen i den privata och offentliga sfären	23
5.1.1 Kvinnan i den privata och offentliga sfären	23
5.1.2 Mannen i den privata och offentliga sfären	29
5.2 Gärningspersonen i förhållande till "den andre"	32
5.2.1 Kvinnan i förhållande till "den andre"	32
5.2.2 Mannen i förhållande till "den andre"	35
5.3 Den goda och onda gärningspersonen	37
5.3.1 Den goda och onda gärningskvinnan	37
5.3.2 Den goda och onda gärningsmannen	39
6. Avslutande diskussion	42
7. Referenslista	44

1. Inledning

”Osund relation med 10 årig flicka” eller våldtäkt? Hur påverkas egentligen vår syn på gärningspersonen av medias framställning? Medias rapportering är en viktig informationskälla där många inhämtar sin information och kunskap om omvärlden. Beroende på hur media framställer kriminalitet och personer som begår brottsliga gärningar kommer det att påverka mottagarnas uppfattning och syn på fenomenet. Eftersom att de flesta människor som inte befinner sig i närheten av kriminalitet får sin kunskap om kriminalitet och brott genom media kan media påverka hur en stor del av samhället ser på detta fenomen (Hunt & Jaworska 2019 s. 3).

Kriminalitet är ett omdebatterat ämne i samhället. Det är ett socialt problem som ofta kommer i kontakt med det sociala arbetet. Rättsväsendet arbetar ständigt med brottsligheten där ”*Den gemensamma uppgiften för rättsväsendet är att minska brottsligheten och öka människors trygghet i samhället.*” (Kriminalvården 2021 a s. 4). År 2020 anmäldes 1 566 872 brott i Sverige (Brå 2022), varav 224 061 brott personupplärdades (Brå u.å a). Den Nationella Trygghetsundersökningen av Brå från år 2021 visar även på att 20,2 procent av den svenska befolkningen uppgav att de utsatts för någon typ av brott mot person under år 2020 (2021c s.51). Generellt associeras brott ofta med män då män begår fler brott än kvinnor (Pettersson 2002 s. 130-131). Män begår ofta fler och grövre våldsbrott och tillgreppsbrott, medan kvinnor begår färre och lindrigare tillgreppsbrott, oftast utan våldsmässig karaktär. Där tillgreppsbrott innebär bland annat snatteri, stöld och rån (Bäckman m.fl. 2018 s. 1). Forskare Tove Pettersson menar även att kvinnors brottslighet ofta hamnat i skymundan och endast manlig brottslighet har varit i fokus då det varit en norm att fokusera på den manliga brottsligheten (Pettersson 2021 s. 9-10).

Tidigare forskning visar på hur kvinnor och män ofta framställs på olika sätt i media i förhållande till deras brottslighet. Kvinnan beskrivs inte sällan utifrån stereotypiska könsroller (Yasmin 2021 s. 3-5) och som oseriös kriminell, medan mannen oftare framställs som heroisk (Gottshalk & Smith 2015 s. 312-313). Enligt Collins studie (2016 s. 297-298) om kvinnliga förövare och offer förekommer även framställningar där kvinnliga gärningspersoner porträtteras i motsats till stereotypiska roller, vilket kan leda till konsekvenser såsom att dessa kvinnor blir sämre behandlade än manliga gärningspersoner.

Det kan också leda till en stigmatisering av de kvinnliga gärningspersonerna då de måste vara dubbelt avvikande genom att både bryta mot rådande könsnormer och begå det faktiska brottet (ibid).

Med grund i detta vill studien undersöka hur media framställer personer som begår brottsliga handlingar samt hur framställningarna av dessa individer kan förstås utifrån ett genusperspektiv. Eftersom att normer och olika typer av förväntningar på samhället är ständigt föränderliga vill studien undersöka hur dessa framställningar görs utifrån ett nutidsperspektiv under perioden januari 2021 till april 2022. Hamnar kvinnors kriminalitet endast i skymundan i forskningen eller sker detta även i media? Hur framställs egentligen manliga och kvinnliga gärningspersoner?

1.1 Syfte

Syftet med denna studien är att undersöka medias framställning av individer som begår brott. I studien kommer vi att undersöka om framställningen av personer som begår brottsliga handlingar skiljer sig åt beroende på vem gärningspersonen är baserat på individens kön.

1.2 Frågeställningar

Hur skildras gärningspersonen i media?

På vilket sätt skiljer sig medias framställning av gärningspersonens beroende på personens kön?

1.3 Arbetsfördelning

Det är viktigt att göra en jämn fördelning i arbetet, båda författarna har därför bidragit till varje del i uppsatsen. Inledningsvis sökte vi tidigare forskning tillsammans, för att sedan läsa lika mycket var. I arbetet genomförde vi en dialog så vi var överens om vilka sökord vi skulle använda och vilken information som var relevant i tidigare forskning. Vi skrev sedan problemformulering, syfte, frågeställningar och kunskapsläge tillsammans. Författare Nicole ansvarade för gestaltningsteorin och Nora ansvarade för genusteorin. Vi letade sedan tidningsartiklar där vi kodade hälften med manlig gärningsperson och hälften med kvinnlig

gärningsperson var. I metoddelen hade Nora en ansvarande roll som Nicole även kompletterade med. Nicole hade ansvar över resultat och analys i inledningsfasen som Nora kompletterade. I omarbetandet av analys och resultat fann vi sedan tre teman, där Nora hade huvudansvar för 5.1 och 5.3. och Nicole hade för 5.2. Vi skrev sedan den avslutande diskussionen och abstrakt tillsammans. Under arbetets gång har vi delvis suttit ihop och delvis var för sig för att göra ett så effektivt och innehållsrikt arbete som möjligt.

2. Tidigare forskning

För att skapa en djupare förståelse av vårt fenomen kommer vi börja med att presentera brott och aspekter kring det. Studien fokuserar på medias rapportering av brott kategoriserade som brott mot person. Inledningsvis kommer vi att presentera skillnader i män och kvinnors brottslighet. Kapitlet kommer sedan att redogöra för genus och brott för att vidare presentera medias rapportering av brottslighet, samt medias rapportering av manlig och kvinnlig brottslighet. Detta kapitel kommer sedan att avslutas med en intersektionell aspekt.

Brott mot person inkluderar alla brott i 3-7 kap. brottsbalken (Brå 2021 s. 30-31). Detta innebär brott mot liv och hälsa, brott mot frihet och frid, ärekränkning, sexualbrott och om brott mot familj (SFS 1962:700). Detta är typer av brottslighet som media ofta rapporterar om, vilket ledde oss till ett stort och fylligt urval i materialsökningen.

Tidigare forskning går att finna i olika databaser och vi använde oss av lubsearch för att komma åt olika vetenskapliga artiklar. I sökningar efter dessa används olika sökord, där vi valde att kombinera 2-3 stycken för att begränsa sökningen. Sökord vi använde oss av var: gender, crime, woman, man, offenders, gärningsman, perpetrators, övergrepp, våld, sexuella övergrepp, mord, murder, könsroller, media, Sweden.

2.1 Skillnader i män och kvinnors brottslighet

Statistiskt sett har män alltid begått fler brott än kvinnor oberoende av plats och tid. År 2020 var det 93% män och 7% kvinnor som påbörjade fängelseverkställighet (Brottsförebyggande rådet 2021 b s. 6). Enligt Bäckman et als studie om könsskillnader i brottslighet (2018

s.67-69) läggs ofta fokus i Sverige på den grova brottsligheten där män är mest representerade. År 2016 kan vi se att män begick 5,5 gånger fler brott än kvinnor. Vi kan även se att män var överrepresenterade bland grova brott där män begick 14,3 gånger fler fall av grov misshandel och 208 gånger fler sexualbrott. Kvinnor tenderar att begå ringa stöld, ringa misshandel och snatterier, dock är män mest representerade även här. Dataintrång var lika vanligt för båda könen och förskingring samt bedrägligt beteende var de brott som var mest kvinnodominerade (ibid). Att brottslighet statistiskt skiljs åt i denna utsträckning behöver inte enligt Bäckman et al (2018 s. 71-73) innebära att skillnaden är lika stor i verkligheten. Forskning visar nämligen på att kvinnor inte behandlas lika hårt som män av rättssystemet. Exempel på detta är i USA där män fick 11-63% längre fängelsestraff än kvinnor som begick liknande brott. I Sverige är domare även 60% mer benägna att fängsla män än kvinnor om förövaren har barn. Könsgapet i brottsligheten har dock minskat sedan 1957 och det kan bero på en ökad mängd registrerade brott för kvinnor och en minskad mängd grova brott bland män. Den ökade mängden registrerade brott kan bero på en ökad anmälningsbenägenhet vid mildare brott och att mer betraktas som brottsligt idag då brottsbegreppet utvidgats. En förklaring till att könsgapet minskat kan vara att kvinnor ofta begår mildare brott (ibid).

Även om könsgapet minskat är skillnaderna enligt Bäckman et al (2018 s.73) fortfarande stora vad gäller mäns och kvinnors brottslighet och allvarlighetsgraden av den. Att brottsligheten är mer förekommande och grövre bland män kan förklaras på olika sätt. Några saker att ha i åtanke när personer begår brott är individens benägenhet till att ta risker, upptäcktsrisken, lönsamhet, kognitiv och icke-kognitiv förmåga, aggressivitet, fysisk styrka, könsroller och kamrateffekter, det vill säga påverkan från andra personer (ibid).

I Bäckman et als (2018 s.73-74) studie syns det att lönsamheten i brott är större för män än för kvinnor. Kvinnor finner upptäcktsrisken som viktigare, medan män drivs mer av lönsamheten med brottet. Brottsgapet kan därför bero på att män tjänar mer på att begå brott samt att män är beredda att ta större risker. Män tenderar ofta att ta större risker, medan kvinnor tar mer hänsyn till andra när de ska begå brott. Unga män har ofta sämre kognitiv och icke-kognitiv förmåga, visar på mer aggressivitet och är starkare än unga kvinnor. Detta är faktorer som är korrelerade med brott och antisocialt beteende, vilket därmed kan förklara skillnaderna i mäns och kvinnors brottslighet. En del forskning visar på att brottslighet har ett fäste i individens biologiska och sociala faktorer där sociala inlärningsprocesser kan vara en

betydande faktor. I de sociala inlärningsprocesserna exponeras oftare män än kvinnor för negativa kamrateffekter (ibid).

Bäckman et al (2020) visar även i sin studie som behandlar den ojämlika brottsligheten att den mest brottsaktiva åldern är i ungdomen. I 20-29 års åldern slutar majoriteten att begå brott men en del fortsätter. Att ha en tidig debut i kriminalitet predicerar en lång kriminell karriär. Det finns en kontinuitet för brott mellan barndom, ungdom och vuxen ålder. Både för kvinnor och män är brottsligheten vanligare i ungdomen, men skillnaderna i brottsligheten är som störst bland män (ibid). Risken för delaktighet i brott ökar enligt Brå (2001) vid låg socioekonomisk status, svag anknytning till familj, skola och arbete, brottsliga kamrater och vid individuella faktorer som ett hetsigt temperament (ibid), där bakgrundsfaktorer till brott är högst sammankopplande med killar (Brå 2020 s. 63-65). Riskfaktorn för brott är som störst om det finns flera kombinerade riskfaktorer, t.ex. psykologiska, biologiska och sociala (Brå 2001).

2.2 Genus och brott

I en studie om kriminologiska perspektiv på genus och brott av Pettersson (2002 s.130-132) beskrivs hur individer och den rådande samhällsstrukturen har en inverkan på varandra. Olika sociala strukturer påverkar människors beteende och dessa beteenden producerar och reproducerar strukturella förhållanden. Exempel på detta är ojämna maktförhållanden mellan kvinnor och män. Maktindelningen påverkas inte bara av maktförhållande mellan könen, men även etnicitet, sexuell läggning och socioekonomisk status kan ha en inverkan. De maktstrukturer som finns i samhället påverkar inte enbart hur det är mellan män och kvinnor, men även mellan män och män. Då män har mer makt, auktoritet och kontroll, blir även det en del av vår definition av maskulinitet. Män och kvinnor kan delas in i olika fack beroende på vilken grupp de tillhör och får därmed olika mycket makt. Dessa strukturer är föränderliga och beror på diskurserna i samhället. Brott utgör möjligheter att konstruera skillnader hos män och kvinnor, vilket också har inneburit olika förklaringar till varför olika män begår olika brott baserat på status i samhället (ibid).

Pettersson (2002 s. 132-133) nämner även att det vid diskussion av genus och brott är viktigt att ha i åtanke att vi alla har egenskapen att vara människor. Om fokuseringen på femininitet

och maskulinitet är för stor finns risken att andra förklaringar till kriminalitet som svåra uppväxtförhållanden, segregering och arbetslöshet glöms bort. De flesta män begår heller inte brott och att ha kön som grund i diskussioner kring förklaringar till kriminalitet kan bli diskriminerande (ibid).

Enligt Bäckman et al (2018 s. 75) begår män våldsbrott i större utsträckning än kvinnor. Detta har inneburit att mäns våld blir en norm och att kvinnors våld är en avvikelse. Viljan, tanken om att och att faktiskt bruka våld kan utgöra en markering av manlighet för att visa något man inte är. Det finns en bild i samhället att män ska vara starka och tuffa, inte visa på svaghet eller vara feminin. För att bevisa vad man faktiskt är används därför våld för att inte signalera fel intryck av vad man är för att bevara och upprätthålla maskuliniteten. Män kan därför ta till våld för att försvara manligheten. Män behöver inte vara den som tar till våld, men om du blir utmanad bör du inte vika dig (ibid).

Maskulinitetskonstruktioner tas ofta upp i diskussion av brott där våldspotential ses som en maskulinitetsnorm och inte något avvikande. I Bäckman et als studie (2018 s. 75) nämns att tuffhet och aggressivitet, som ses som något manligt, är värderingar som ofta finns i gäng och i brottsliga miljöer. Brott kan användas för att konstruera maskulinitet där kopplingen mellan brott och genus existerar som ett handlingsutrymme. Våra normer och förväntningar på kvinnor och män skapar möjligheter och begränsningar i beteende, men också i omgivningens reaktioner på dessa beteenden. Beroende på hur du reagerar på ett beteende ger det olika signaler på vad som förväntas, vilket i sin tur påverkar beteendet. Hur vi därför agerar på tjejer och killars beteende påverkar beteendet och därmed också brottsligheten (ibid). I samhället finns det enligt en studie av Ambjörnsson (2004s.57-65) en förväntan på hur tjejer och killar ska vara där beteenden som betraktas som normala är det vi efterföljer (ibid). Enligt normer ska killar vara överordnade, starka, aktiva, tuffa, aggressiva, rationella och ha sexuella begär riktade mot kvinnor, medan tjejer ska vara underordnade, passiva, svaga, irrationella och ha sexuella begär riktade mot män (Pettersson 2021 s. 11;Bäckman et al 2018 s. 75). Detta innebär att det ligger mer i männens natur att använda sig av aggressivitet och bruka våld. I samhället ses det som en naturlig handlingsplan. Dock förväntar vi inte oss samma beteende från tjejer. Att begå brott blir därför inte ett lika stort steg för män som för kvinnor. De behöver ”endast” begå brott, medan tjejer måste vara dubbelt avvikande genom att först bryta mot normen, för att sedan begå brottet. Detta innebär att det blir en längre väg för kvinnan att begå brottet samt att det blir mer kostsamt än för män

(Pettersson 2021 s. 8). Dock förändras samhällsdiskussioner hela tiden och även om det fortfarande är ett större steg för kvinnan att begå ett brott, har det blivit mindre stigmatiserande och är inte lika socialt kostsamt som det tidigare varit. En skillnad finns däremot fortfarande kvar (Bäckman et al 2018 s. 71).

2.3 Medias rapportering av brott

Vid medias publicering av brott är det viktigt att ha i åtanke att utrymmet något har i media inte ska kopplas samman med det faktiska utrymmet. Detta är något Simon Lindgren skriver kring mediebildens av ungdomsrån (2008 s.6-7). Lindgren beskriver att det finns tidigare exempel på hur frekvent media publicerade artiklar rörande ungdomsrån under olika tidsperioder. Trots att antalet ungdomsrån varit ungefär densamma har medierapporteringen inte följt samma mönster under de olika tidsperioderna. Detta syns i ett exempel där Lindgren beskriver hur antalet ungdomsrån tvådubblades, medan nyhetsrapporteringen åttadubblades från en period till en annan (ibid). Trots att media framhävt ungdomsbrottsligheten i olika stor utsträckning från år till år har mängden ungdomsbrottslighet varit ungefär densamma sedan 70-talet. Skillnaderna i statistiken kan bero på att ju mer energi polisen och sociala myndigheter lägger på ungdomsbrottsligheten, desto mer kommer det att synas. Mängden brott kan vara densamma, men om samhället ökar blicken ditåt kommer den dolda brottsligheten att minska och statistiken kommer att öka. Detta i sin tur har en påverkan på anmälningsbenägenheten genom att fler tenderar att anmäla sin utsatthet, vilket innebär att media kan ge en ökad bild av brottsligheten, utan att den faktiskt ökar (Lindgren 2008 s. 9-10). Liknande skriver även Robert P. Doyle J.D. då allmänhetens oro över brott ökade drastiskt på grund av en ökad mediebevakning och brottsrelaterade politiska initiativ snarare än av den faktiska brottsligheten (Doyle 2018 s. 25).

2.4 Medias rapportering av manlig och kvinnlig brottslighet

Det finns ofta en distinktion mellan hur kvinnor och män framställs i media. Gottschalk och Smith beskriver hur kvinnliga förövare inte sällan porträtteras på ett missvisande sätt i media (2015 s. 310-311). Män porträtteras oftare som aktiva subjekt medan kvinnor porträtteras som passiva objekt i medias rapportering. Tidigare forskning av Grabe et al om media och genus har även visat på att brott som begås av kvinnor underrapporteras medan brott begångna av

män överrapporteras (Grabe et al. 2006 s. 156-159). I en kontext av ekonomisk brottslighet beskriver Gottschalk och Smith hur män ofta porträtteras som heroiska, medan kvinnor snarare framställs som oseriösa kriminella alternativt blir demoniserade eller framställda som offer i situationen (2015 s. 312-313). Yasmin beskriver i sin studie om medias rapportering av brott hur kvinnliga förövare oftare behandlas sämre än manliga förövare (2021 s.2). Kvinnor framställs ofta utifrån stereotypiska roller som inte sällan är kopplade till deras relation till män, såsom att vara mamma och fru (Yasmin 2021 s. 3-5). Det är även mer vanligt förekommande att kvinnliga förövare framställs utifrån att de är just kvinnor i jämförelse med manliga förövare. Ålder och civilstatus är också faktorer som oftare rapporteras om i relation till kvinnliga förövare än till manliga förövare (ibid).

I en studie beskriver Eastal et al att kvinnliga förövare i mordfall i media ofta framställs som motsatsen till stereotyper om hur en kvinna bör vara (2015 s. 32). Studien kunde utröna hur kvinnliga förövare ofta porträtteras som antingen dåliga, galna eller ledsna. Studien visade även på att olika omständigheter som kan ge mer kontext till det brottsliga handlandet oftare underspelas eller ignoreras vid brott av kvinnliga förövare. Det är också vanligt att kvinnors fysiska utseende beskrivs och beskrivningen kopplas ofta till kvinnans sexualitet (ibid). Det fanns ibland en skillnad i framställningen av förövaren vid olika typer av dödliga brott som begås av kvinnor. Vid dödligt våld mot en partner som varit våldsam tenderade media att beskriva den kvinnliga förövaren som offer. Ett stort fokus vid dessa typer av brott lades på att kvinnan inte kunnat styra över sitt handlande på grund av att hennes erfarenheter av våld från mannen lett till att hon blivit emotionellt instabil, irrationell eller galen. Handlandet porträtterades sällan som självförsvar utan snarare som en konsekvens av att vara offer till mannens våld. Dessa kvinnor framställs alltså oftare som galna eller ledsna snarare än dåliga vid dödligt våld mot en partner (Eastal et al 2015 s. 33).

Även Collins beskriver hur kvinnliga förövare i media porträtteras som sexualiserade, dåliga tjejer alternativt som onda (2016 s. 296). Likt Yasmin (2021) och Eastal et al (2015) beskriver Collins hur kvinnliga förövare blir maskuliniserande i media (2016 s. 297-298). Collins menar att detta kan leda till att dessa kvinnor stigmatiseras i dubbel bemärkelse, både utifrån att de porträtteras som motsatsen till den stereotypiska kvinnan och för att de är kriminella. Media beskriver ofta dessa kvinnor med ord som dåliga, manipulerande och misslyckade. Den samhällseliga förväntan som finns på kvinnor att ses som ett offer kan leda till att kvinnliga förövare som inte faller inom denna ram straffas hårdare i media än män som

begått liknande handlingar (ibid). I kontrast till Eastal et als studie (2015 s. 32) där kvinnliga förövare ofta beskrivs som galna menar Collins att det var vanligare att manliga förövare beskrivs i termer som galna och instabila medan kvinnor tenderar att beskrivas som sluga, onda och manipulerande (2016 s. 305-306). I jämförelse med manliga förövare tenderar kvinnliga förövare enligt Collins att beskrivas som mindre våldsamma, deras ekonomiska problem rapporteras oftare om och deras yrke är mer sällan rapporterat. Kvinnliga förövares brottslighet rationaliseras även i mindre utsträckning än mäns (ibid).

2.5 Kriminalitet och media i förhållande till socioekonomiska faktorer

När genus och brott diskuteras förs ibland resonemangen utifrån ett intersektionellt perspektiv. Enligt Bäckman etablera (2018 s.75) fokuserar studier ofta på minoriteter i utsatta områden, där det ofta fokuseras på unga män. Exempel på faktorer som anses som sammankopplade med kön är etnicitet, ålder och socioekonomisk bakgrund. Konstruktioner av maskulinitet lyfts också fram för att kunna förstå grupper som begår brott som är dominerade av män (ibid).

Flera studier visar på att det även finns ett ytterligare intersektionellt lager i hur media porträtterar förövare. I en studie som behandlar medias rapportering och representation av brottsliga kvinnor fann Slakoff att vita kvinnliga förövare blev positivt porträtterade i tre gånger så många artiklar som icke-vita kvinnliga förövare (2019 s. 2). Icke-vita kvinnliga förövare tenderade bland annat att framställas som ovilliga att förändras och kopplas ofta till motsatsen av den kvinnliga stereotypen. De tenderade även att beskrivas som terrorister i högre utsträckning (Slakoff 2019 s. 3-5). Vita kvinnliga förövare framställs oftare än icke-vita kvinnliga förövare som villiga att förändras och ursäktas i större utsträckning för sina handlingar genom att bland annat porträtteras kvinnorna som mentalt instabila eller att de agerat i affekt medan icke-vita kvinnliga förövare snarare tenderade att framställas som kalkylerande (2019 s. 7-8).

Hunt och Jaworska studerade hur en manlig mördare framställdes i media utifrån ett intersektionellt perspektiv (2019 s. 1). Förövaren var en känd vit framgångsrik idrottsman, vilket utifrån stereotyper gynnar honom. Däremot var han funktionsnedsatt och dömd för mord, vilket i motsats till hans tidigare nämnda egenskaper inte gynnar honom. Hunt och

Jaworska fann att det fanns en skillnad i hur media rapporterade om mannen (2019 s. 6-8). I medierna framställdes mannen ofta som ledsen och emotionell, vilket snarare karakteriserar kvinnliga förövare i medias porträttering. Denna framställning av mannen förklarades i vissa medier som att han fick en offerroll, medan andra medier förklarade beteendet som är en taktik från hans sida (ibid).

3. Teori och begrepp

3.1 Gestaltningsteorin

Gestaltningsteorin tar uttryck i ett socialkonstruktivistiskt perspektiv och handlar om hur människor förstår sin omvärld där kommunikationen har en avgörande roll (Shehata 2019 s. 342). Gestaltningsteorin bygger på begreppet framing som presenterades först av Erving Goffman i verket *Frame Analysis* (Goffman 1974). Gestaltning har studerats utifrån kognitiva, socialkonstruktivistiska och kritiska perspektiv och är hämtat från mediaforskningen (Shehata 2012 s. 327). Medan dagordningsteorin fokuserar på vad som finns på dagordningen, t.ex. i tidningen, fokuserar gestaltningsteorin på hur saker och ting gestaltas, får för innebörd, hur denna innebörd uppfattas och tillskrivs en mening (Shehata 2019 s. 342). Det engelska uttrycket för teorin kallas för *framing*, där en illustration av teorin innebär att nyheter är som ett fönster; du kan alltid se genom fönstret, men det ger inte en objektiv bild av verkligheten. Bilden du får beror på hur något ramar in; hur stort fönstret är, om det är immigt och vilken vinkel fönstret har (Tuchman 1978 s. 1).

Vad som publiceras i media byggs på olika perspektiv och problemformuleringar vilket påverkar din uppfattning av omvärlden. Den kändaste och inflytelserikaste definitionen av gestaltningsteorin är gjord av Entman:

“To frame is to select some aspects of a perceived reality and make them more salient in a communicating text, in such a way as to promote a particular problem definition, causal interpretation, moral evaluation and/or treatment recommendation for the item described.”(Entman 1993:52).

Gestaltningar används både för att kommunicera, men även som kartor vi människor måste använda för att tolka vår omgivning. Olika gestaltningar kan studeras utifrån olika syften och det går att skilja på politiska, journalistiska och medborgares gestaltningar. Gestaltningarna har ett "dubbelliv" då de fungerar som inslag i mediareporteringen och den politiska diskursen (kommunikationsgestaltningar) samtidigt som olika kognitiva scheman som organiserar den information människor får samt kunskaper kring den politiska verkligheten (individgestaltningar). Informationen som publiceras kan framställas på olika sätt och beroende på hur det framställs får befolkningen olika uppfattningar. Att studera gestaltningens effekter handlar ofta om hur kommunikationsgestaltningarna påverkar individgestaltningar eftersom att kommunikationsgestaltningar kan påverka hur individer formar sina attityder och åsikter (Entman 1993), vilket även Shehata (2019) resonerar kring.

Gestaltningar inom nyhetsjournalistiken används både medvetet och omedvetet. Vid gestaltningar av samhällsproblem handlar det inte endast om problemet, men hur problemet lyfts fram. Vilka som uttalar sig, hur det uttalas, fakta som används och användningen av värdeladdade ord påverkar gestaltningen (Semetko & Valkenburg, 2000). Gestaltningarna är ett resultat av medielogiken, det vill säga de värderingar, praktiker och rutiner som präglar arbetet på nyhetsorganisationer. Två typer av gestaltningar som förekommer i media är ansvarsgestaltningar och mänskliga öden-gestaltningar. Ansvarsgestaltningar syftar till framställningar som anspelar på att en individ eller grupp pekats ut och anses ansvariga för en viss händelse. Ansvaret kan kopplas till både lösningen och orsaken till problemet (Iyengar & R. Kinder 1987). Mänskliga öden-gestaltningar framställs istället genom emotionella aspekter av fenomenet. Detta kan göras genom att dramatisera, personifiera eller anspela på känslor i relation till händelsen eller personen (Neuman et al 1992 s. 69-72). Genom dessa försöker media definiera olika problem som styr den offentliga debatten. Människors tolerans för olika gruppers offentliga manifestationer beror på hur media framställer frågan, både med utgångspunkt i yttrandefriheten som privatperson och hur det kan påverka vår allmänna ordning. Undersökningar har gjorts där två olika grupper har fått ta del av olika typer av nyheter i form av tematiska och episodiska gestaltningar. Den ena gruppen tog del av nyheter som hade fokus på enskilda händelser och individer (episodiska gestaltningar) och andra gruppen fick ta del av nyheter med större samhällsfokus där nyheterna sattes in i ett större sammanhang (tematiska gestaltningar). Resultatet visade att om nyheterna framställdes episodiskt, påverkades individerna till att forma opinioner, framförallt om det nyheten framställde. Om nyheterna framställdes tematiskt fokuserade individerna mer på samhället än

de inblandade i händelsen och höll i större utsträckning politiker ansvariga för det aktuella problemet istället för människorna själva. Nyheter kan skapa politiska tillhörigheter, men även politisk misstro beroende på hur saker och ting framställs (Iyengar 1991).

Nyheter kan alltså påverka nyhetskonsumentens politiska attityder och åsikter olika beroende på hur de framställs. Dock kan opinionseffekterna, det vill säga påverkan på läsaren vid politiska gestaltningar utebli eller försvagas när röster ställs emot varandra vilket ofta händer i nyhetsrapporteringen. Då lägger ofta individer värderingar i de nyhetsrapporteringar som ligger närmast en själv opinionsmässigt. Opinionseffekterna är ofta kortvariga och för att få en längre effekt krävs det att opinionen dominerar journalistiken samt att individer exponeras för den vid upprepade tillfällen (Lecheler & de Vreese 2018).

3.2 Genus

Hur vi ser på kön och sexualitet är enligt Butler ett fenomen som grundar sig i en konstruerad sanning som skapas utifrån makt och diskurser. När vi återskapar och reproducerar denna konstruktion blir den legitimerad och instiftad, vilket leder till att vi skapar en föreställning om att könsidentiteterna ligger i vår natur (Butler 2007 s. 9). Den heterosexuella matrisen benämner Butler som att kvinnlighet och femininitet och manlighet och maskulinitet är skilda. Utifrån denna finns alltså endast två påtvingade könsroller; man och kvinna, och dessa könsroller dras mot varandra och förutsätter heterosexualitet vilket Butler utmanar och ifrågasätter i sin teori. Det finns enligt Butler en maktrelation mellan dessa som inte är bestämd, men som görs. Butler menar att dessa genusstrukturer uppkommer ur en uppfattad sanning som konstrueras och legitimeras av ett maktpolitiskt system. Den rådande diskursen och maktstrukturer kan genom att genusstrukturer reproduceras språkligt och kroppsligt skapa en föreställning om att dessa strukturer ligger i vår natur när de egentligen endast är skapade konstruerade sanningar. Dessa reproducerade handlingar kan vara både medvetna och omedvetna av dess utövare (ibid).

Enligt Butler är den heterosexuella matrisen central för att definiera sociala och icke-sociala godkända beteenden. Heteronormativitet uttrycker genus genom föreställningar att alla är heterosexuella naturligt och att det är så individer ska leva. Heteronormativiteten menar att våra strukturer, relationer, handlingar och institutioner bevarar heterosexualiteten som norm

och är normgivande. Som konsekvens kan allt utanför denna könsuppfattning leda till alltifrån osynliggörande, våld, marginalisering, till homofobi och kulturell dominans (Butler 2005 s. 11).

Butler är kritisk till begreppet kvinna och de tillskrivningar som kommer med begreppet och menar att det är generaliserande då man bortser från olika skillnader mellan kvinnor. Begreppet kvinna utgår oftast ifrån en vit medelklasskvinna från västerländsk kultur som är heterosexuell. Detta innebär att det inte tas hänsyn till skillnader mellan kvinnor kring t.ex. klass, etnicitet och sexualitet (Butler 2007 s. 10-11). Butler menar att dessa skillnader mellan kvinnor kan vara viktigare än kvinnans kön (Butler 2007 s. 52). Butler nämner även hur kvinnor ofta förklaras i förhållande till män. Kvinnan beskrivs som ett passivt objekt i relation till mannens frånvaro eller närvaro, medan mannen snarare beskrivs som ett aktivt subjekt (Butler 2007 s. 180-181).

Butler beskriver i enlighet med Simone de Beauvoir hur en inte föds inte in i att vara kvinna eller man, utan det är något som konstrueras över tid och något som man blir. Genus är något vi förvärvar och därmed reproducerar. Beauvoir menade även att kön och genus inte nödvändigtvis sammanfaller. Vid födseln blir man könad eftersom att man föds med ett kön, men det innebär inte att genus och kön överensstämmer med varandra. Medan kön är något man föds med är genus något som man förvärvar, vilket Butler benämner som performativitet (2007 s. 183-184).

Genus har enligt Butler uppkommit genom performativitet, det vill säga upprepande handlingar och framställningar av kroppsliga handlingar såsom gester, stilar och rörelser (Butler 2007 s. 219-221). Handlingar bedöms som manliga eller kvinnliga beroende på våra normer och konventioner, vilka är kulturellt, socialt och historiskt förankrade och därmed föränderliga (ibid). Butler menar att språkets makt kan påverka och inverka på verkligheten genom att det ständigt upprepas genom talet och därmed slutligen blir institutionaliserat (Butler 2007 s. 189-190). Genom att upprepa och reproducera genus kommer beteenden som är socialt etablerade att upplevas återigen, vilket leder till en legitimering av dessa beteenden i vardagen (Butler 2007 s. 219-221). Det är alltså genom att vi reproducerar hur en man och kvinna ska vara som könsidentiteter och sexualitet skapas (ibid). Performativiteten är beroende av den rådande diskursen och för att en handling ska bedömas som korrekt, eller

normal, måste den förhålla sig till diskursen om hur en kvinna eller man ska vara (Butler 2005 s. 15).

Om handlingarna faller utanför den diskursiva ramen kategoriseras handlingarna istället som subversiva. Att vara manlig eller kvinnlig grundar sig i att individen beter sig som mannen eller kvinnan förväntas göra och inte tvärtom (Butler 2007 s. 211-212). Butler benämner alltså subversivitet som handlingar som inte följer de bestämda heteronormativa handlingarna. När subversiva handlingar normaliseras genom att upprepas under en lång tid kan dessa utmana den rådande diskursen och normen, som i sin tur då kan rubbas och ifrågasättas (ibid).

4. Metod och metodologiska överväganden

4.1 Kvalitativ innehållsanalys

Denna studie utgår från en kvalitativ dokumentanalys i form av tryckta tidningsreportage. Studien har en kvalitativ utgångspunkt då studien vill syfta till en fördjupad syn på det valda fenomenet (Bryman 2018 s. 454). Vi vill i studien förstå hur fenomenet konstrueras och tolkas av deltagarna som befinner sig i relation till fenomenet (ibid). Utifrån ett abduktivt tänkande har vi utgått från vårt insamlade material och de perspektiv som framställs i detta för att skapa oss en grundförståelse för fenomenet vilket har lett oss till att utveckla våra teoretiska val (Bryman 2018 s. 478-479). De insamlade artiklarna har alltså legat till grund för vår förståelse av fenomenet ur ett samhällsvetenskapligt perspektiv. I valet av teori har vår empiriska data ständigt tagits hänsyn till för att de perspektiv som kommit fram ur datan ska kunna förstås i förhållande till den teoretiska utgångspunkten och begreppen (ibid). Induktivt tänkande utgår från den insamlade datan för att utifrån denna forma sina teoretiska val (Bryman 2018 s. 49), medan deduktivt tänkande först utgår från teoretiska utgångspunkter som rör forskningsområdet för att sedan samla in data utifrån dessa (Bryman 2018 s. 47). Abduktivt tänkande syftar till att hänsyn tas till både empirin och teorin och kan därmed ses som en blandning av induktivt och deduktivt tänkande. Under tiden för studien har ansatsen växlat mellan teori och empiri och studien har därför utgått från ett abduktivt tänkande (Bryman 2018 s. 478).

Innehållsanalys är passande för denna studie då studien syftar till att finna teman i tidningsreportagen som i analysen ska diskuteras (Bryman 2018 s. 667). Genom att koda materialet har teman funnits som sedan analyserats utifrån vårt teoretiska ramverk. Dokumentanalys ger oss tillgång till ett stort urval av tidningsreportage (Bryman 2018 s. 684), vilket både har underlättat och försvårat insamlingen av datamaterial. Den stora mängden material som dokumentanalys ger oss tillgång till leder oss till en mer fördjupad och fyllig uppfattning av fenomenet samtidigt som det lett till vissa svårigheter att navigera oss och hitta lämpliga reportage för studien.

4.2 Urval

Studien utgår från ett stratifierat målstyrt urval (Bryman 2018 s. 497). Utifrån vårt forskningsfenomen valde vi att studera svensk media i form av tidningsartiklar publicerade under perioden januari 2021 till april 2022. Materialinsamlingen gjordes i databasen Retriever Research med förvalda inställningar på artiklar med relevans för våra sökord. Inledningsvis letade vi material för en period om endast en eller ett par månader, vilket resulterade i ett för snävt urval framförallt utifrån brott utförda av en kvinnlig gärningsperson, vilket inte hade kunnat besvara våra forskningsfrågor. För att kunna hitta material i artiklarna som vi kunde använda oss av i det analytiska arbetet valde vi efter en tids sökning att begränsa sökningarna till artiklar över 250 ord. Utifrån de tidigare sökningarna märkte vi att de flesta artiklar under denna ordgräns endast beskrev en kort nyhetsrapportering av den brottsliga handlingen och skulle därmed inte kunna bidra till ett material som skulle kunna analyseras utifrån vårt valda forskningsfenomen. Efter dessa begränsningar bestämde vi oss för att använda oss av 90 stycken artiklar, jämnt fördelade över manliga respektive kvinnliga gärningspersoner, vilket alltså resulterade i 45 stycken artiklar vardera. Vi begränsade oss till 90 stycken artiklar då vår studie syftar till att få en fördjupad snarare än en bred förståelse för fenomenet. Utifrån ett målstyrt urval har artiklar valts ut på ett strategiskt vis med forskningsändamålet i åtanke för att kunna besvara studiens forskningsfrågor. Genom att identifiera subkategorier har vi sökt efter artiklar kopplade till våra forskningsfrågor för att sedan göra ett urval utifrån dessa (Bryman 2018 s. 496-497). Det stratifierade målstyrda urvalet ökar möjligheten för oss att tillhandahålla ett material som är relevant för och kan besvara våra forskningsfrågor. Däremot kan studien inte anses vara generaliserbar till hela

populationen när denna typ av urval används (ibid). I slutändan utgjordes materialet av 40 stycken artiklar med manliga gärningspersoner och 37 stycken artiklar med kvinnliga gärningspersoner då vi upptäckte att vissa artiklar var låsta och inte gick att komma åt (Bryman 2018 s. 227).

4.3 Tillförlitlighet

För att se efter tillförlitligheten i studien finns det fyra kriterier att uppfylla, som har en motsvarighet inom den kvantitativa forskningen; trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och en möjlighet att styrka och konfirmera (Bryman 2018 s. 467).

Studien kan anses ha uppfyllt trovärdighetskriteriet då vi har förhållit oss till forskningsetiska principer för att försäkra oss om trovärdigheten i studien (Bryman 2018 s. 467). En aspekt av studien som kan anses problematiskt i förhållande till trovärdighetskriteriet är att studien inte kan försäkra den konkreta riktigheten av resultatet i studien då resultaten alltid till viss del kommer att bygga på våra tolkningar av framställningen och skulle därmed kunna påverka resultatet om materialet hade tolkats av någon annan (Bryman 2018 s. 659).

Begreppet överförbarhet motsvarar den kvantitativa forskningens externa validitet, där syftet med överförbarhet är att se vilken utsträckning resultatet är överförbart till andra kontexter och sociala miljöer. I kvalitativ forskning studeras betydelsen av den sociala verkligheten (Bryman 2018 s. 467-468). I vårt arbete har vi använt oss av artiklar med diverse brottskategorier kopplat till våld eller sexuellt våld, där alla artiklar senaste året fått en möjlighet att bli representerade. Genom vårt arbete har vi studerat den sociala bild som visas och fått en mer djupgående bild av fenomenet. Vi har sett att genus är framträdande genom artiklarna, oberoende av artiklarnas innehåll. Därmed finner vi att studien skulle vara överförbar till andra kontexter i förhållande till nutid. Vår undersökning är beroende av de föreställningar och diskurser som finns idag och om diskursen kring genus ändras, lär också resultatet göra så. Att därför generalisera resultatet till andra artiklar under andra tidsperioder är inte möjligt. Men då vårt syfte är att se hur gärningspersoner framställs idag, är inte det något problem om studien inte är överförbar till annan tid. Bryman upplyser även en problematik kring generalisering då kvalitativ forskning utgår ifrån ett litet material (Bryman 2018 s. 484-485). Detta är viktigt att ha i åtanke vid överförbarhet till andra kontexter.

Pålitlighetskriteriet är jämförbart med den kvantitativa forskningens reliabilitet och innebär att det ska finnas ett granskande synsätt. Vilket innebär att alla faser av studien ska redogöras. Då vi i detta kapitel tydligt redogjort studiens faser, kan studien granskas och kvaliteten bedömas utifrån valda procedurer och slutsatser och således uppfylla pålitlighetskriteriet. För att studera pålitligheten är det möjligt att göra en respondentvalidering (Bryman 2018 s. 467-468), dock är detta vanligt vid intervjuer och detta kriterium är svårt att uppfylla vid en dokumentanalys som i denna studien.

Kriteriet möjlighet att styrka och konfirmera innebär att forskaren säkerställer att hen agerat i god tro och inte låtit personliga värderingar eller den teoretiska inriktningen påverka utförandet eller resultatet av undersökningen (Bryman 2018 s. 470). I studien har vi haft ett öppet sinne inför det datamaterial vi samlar in för att sedan kunna analysera detta med hjälp av teorier utan egna värderingar. Vi finner därmed att vi uppnår detta delkriteriet i tillförlitligheten. Enligt Guba och Lincoln är det dock upp till granskaren att avgöra hur väl det går att styrka resultaten (ibid).

4.4 Tematisk analys

Studien utgår från en tematisk analys (Bryman 2018 s. 702). Inledningsvis lästes ett urval om tio stycken artiklar från det insamlade materialet igenom för att skapa en grundläggande förståelse för materialet. Efter genomläsning av dessa artiklar påbörjades kodningen av materialet. Utifrån de tio artiklar som först lästes igenom hade ett antal koder skapats, men under genomläsning av resterande artiklar tillkom fler koder. Några exempel på koder vi fann var ”relation”, ”fysiska attribut”, ”övrig brottslighet” och ”psykiskt mående”. Efter den initiala kodningen studerades koderna närmare för att finna gemensamma nämnare. Genom detta kunde antalet koder minskas och tydligare teman urskiljas som sedan sammanfattades i korta drag. Utifrån dessa teman kunde vi sedan göra en första bedömning av i vilken ordning våra olika teman kunde vara av relevans för analysen. När arbetet började hade vi en föreställning av ett teorival. När vår pilotstudie sedan var genomförd bestämde vi oss att utgå ifrån gestaltningsteorin och genusteori genom vårt abduktiva tänkande där vi varvade mellan teori och vårt insamlade material.

Våra teman konkretiserades sedan genom att vi satte namn på de övergripande teman som skulle användas i analysen. Dessa blev ”Gärningspersonen i den privata och offentliga sfären”, ”Gärningspersonen i förhållande till den andre” samt ”Den goda och onda gärningspersonen”. I dessa övergripande teman finns även delteman som analyseras i resultatdelen. I temat ”Gärningspersonen i den privata och offentliga sfären” finns delteman som gärningspersonens roll och fysiska attribut och i temat ”Den goda och onda gärningspersonen” kan vi finna delteman som personliga egenskaper och psykiskt mående. I temat ”Gärningspersonen i förhållande till den andre” kan vi däremot inte finna några delteman, utan denna del har framförallt utgått från vår kodade kategori ”relation” (Bryman 2018 s. 707).

Utifrån våra teman undersöktes sedan samband och kopplingar mellan temana där vi kom fram till att det finns ett samband mellan de tre temana då de ofta går in i varandra, där temat ”Gärningspersonen i den privata och offentliga sfären” till viss del skulle kunna fungera som ett paraplytema i förhållande till de andra två temana. Utifrån det material som beskrev de resterande två temana valde vi dock att ha kvar dessa som egna teman då dessa inte fullständigt gick att koppla till paraplytemat samt då vi upplevde att dessa teman var vanligt förekommande i vårt material i förhållande till forskningsfenomenet, vilket gjorde det viktigt och relevant för oss att ta med för att kunna presentera ett djup i vår analys. För tydlighetens skull valde vi även att analysera den kvinnliga och manliga gärningspersonen var för sig i analysen (Bryman 2018 s. 707-708).

4.5 Etiska överväganden

Vårt insamlade material kommer från internet, vilket kan vara problematiskt i förhållande till etiska principer om anonymitetskravet då vi i förhållande till etiska principer kan hamna i ett gränsland beroende på hur vi tolkar materialet och dess författare (Eldén 2020 s. 117).

Genom att ha utgångspunkt i att internet är en offentlig plats där offentliga artiklar publiceras behöver inte vårt utformande av studien utgöra ett etiskt problem. Däremot finns det tydligt angivna alias angivna i de tidningsartiklar vi valt att använda och de artiklar, och därigenom även artikelförfattaren, som används i analysen är därmed enkla att hitta. Eftersom att vår studie inte syftar till att undersöka den specifika artikelförfattaren utan snarare hur media som en samlad grupp framställer fenomenet och genom att det är offentligt publicerat material

som vem som helst kan få åtkomst till menar vi att vår studie inte bör leda till någon skada för de aktörer som vi studerar. Utifrån samtyckeskravet finns inget krav på att uppgifter som lämnas via massmedia kräver ett samtycke för att ingå i studien och med hänvisning till diskussionen om de etiska dilemman som kan uppkomma ovan anser vi att samtyckeskravet inte kan appliceras på studien (Vetenskapsrådet 2002 s. 9). Även konfidentialitetskravet, informationskravet och nyttjandekravet är svåra att applicera på studien då dessa framförallt syftar till att informera och försäkra sig om att undersökta personer anonymiseras, ges information och att deras bidrag till undersökningen inte används i andra sammanhang som inte kan kopplas till studien, vilket inte är applicerbart i denna studien där tidningsartiklar undersöks (Vetenskapsrådet 2002 s. 7-14).

I det inledande arbetet med analysen var vi noggranna med att gå in med ett öppet sinne till vårt material, vilket är viktigt ur en etisk synpunkt (Eldén 2020 s. 128). Detta för att försäkra oss att vi förhåller oss så opartiska som möjligt till vårt empiriska material och därmed kan ge en så ärlig analys som möjligt utifrån vad som framkommer i materialet. Det är även viktigt ur en etisk synpunkt att vara noggranna med att försiktigt och med ödmjukhet reducera materialet vid valet av vilka delar av materialet som ska analyseras (Eldén 2020 s. 129). Innan vi påbörjade att skriva analysen var vi därför noggranna med att välja ut de delar som kunde besvara vår forskningsfråga utan att vinkla det till ett val av material som endast besvarar egenformulerade hypoteser för att ge en så rättvis presentation och analys av materialet som möjligt.

Vår förförståelse för fenomenet är av vikt att diskutera då vi aldrig hade kunnat gå in med ett fullständigt öppet sinne till det vi fann i vårt insamlade material (Eldén 2020 s. 66-67). Innan vi inledde arbetet med vårt forskningsfenomen hade vi tagit del av information och skapat oss en bild av fenomenet, vilket kan leda oss i vissa riktningar i genomförandet av vår studie. Däremot har vi varit noggranna med att vara aktivt reflekterande och försöka förhålla oss så opartiska som möjligt för att inte låta våra förutfattade meningar styra studiens innehåll och resultat. Vår position i förhållande till vårt forskningsfenomen är också viktigt att ha i åtanke då vi alltid går in med olika förutsättningar inför forskningsfrågan vilket kommer att avgöra vad vi anser är intressant att utforska (Eldén 2020 s. 70). Det kan också leda till att vi identifierar oss med olika delar i det vi utforskar, exempelvis i rollen som kvinna eller på grund av vår sociala bakgrund. Genom att genomgående ha detta i åtanke försöker vi i studien förhålla oss så neutrala som möjligt i förhållande till vårt forskningsfenomen.

5. Resultat och analys

I detta kapitel redogör vi för vårt resultat och analys. I denna text avser vi att besvara våra frågeställningar och göra tolkningar utifrån våra valda teorier; gestaltningsteorin och genusteori. Vårt syfte med uppsatsen var att undersöka hur manliga och kvinnliga gärningspersoner framställs i media. Vi kommer därför att presentera detta under rubrikerna ”gärningspersonen i den privata och offentliga sfären”, ”gärningspersonen i förhållande till den andre” samt ”den goda och onda gärningspersonen” där vi presenterar den manliga och kvinnliga gärningspersonen var för sig. I avsnittet kommer vi diskutera båda frågeställningarna *Hur skildras gärningspersonen i media?* samt *På vilket sätt skiljer sig medias framställning av gärningspersonens beroende på personens kön?* under alla rubriker där vi även diskuterar genusteorin samt gestaltningsteorin varvande.

5.1 Gärningspersonen i den privata och offentliga sfären

Under följande rubrik avser vi att diskutera framställningen av den manliga och kvinnliga gärningspersonen utifrån den privata och offentliga sfären. Det vill säga hur gärningspersonen beskrivs i förhållande till deras privata och offentliga liv, t.ex. gärningspersonens fysiska attribut, roll i samhället, yrke och kriminella livsstil.

5.1.1 Kvinnan i den privata och offentliga sfären

Yasmin (2021) visar på att ålder och civilstatus rapporteras mer om vid kvinnliga än manliga gärningsmän där kvinnor porträtteras utifrån de könsroller som finns, till exempel att vara mamma eller fru. Utifrån vårt insamlade material kan vi inte finna några skillnader gällande ålder, då det nämns i princip alla artiklar. Däremot kan vi se att kvinnliga gärningspersoner beskrivs utifrån den roll de besitter och inte utifrån vem de faktiskt är, i den privata sfären snarare än den offentliga sfären. Detta syns i följande artikel när presentation av förövare görs: ”trebarnsmamman åtalas för mordförsök(...)” (GT 2022a) . I flera andra artiklar kan vi även se liknande beskrivningar av gärningspersonen då hon beskrivs utifrån den roll hon besitter som mamma, syster eller fru. I ovannämnd artikel görs även mer utförliga beskrivningar av kvinnan utifrån hennes roll; gärningspersonen beskrivs som en

trebarnsmamma. Dock finns det även artiklar där inga sådana beskrivningar görs där de endast hänvisar till kvinnan som gärningsperson, men att beskriva den kvinnliga gärningspersonen utifrån rollen hon besitter sker i en stor utsträckning.

Att kvinnliga gärningspersoner benämns utifrån sin roll i samhället och civilstatus visar enligt Butler på att media producerar och reproducerar de roller som finns i samhället och det som tillskrivs vara manligt och kvinnligt. Vid dessa benämningar fortsätter vi att konstruera och bygga upp rollerna som finns. I tidigare forskning tar vi upp hur Yasmin (2021) beskriver att kvinnor ofta framställs utifrån stereotypiska roller som ofta är kopplade till deras relation till män, t.ex. att vara mamma eller fru, vilket även framkommer utifrån vårt insamlade material.

I det inhämtade materialet har vi även noterat att det vid några tillfällen lagts fokus på den kvinnliga gärningspersonens fysiska attribut, såsom kläder och accessoarer. I ett antal artiklar beskrivs gärningspersonen i samband med gärningen, men i många fall kan vi även se att beskrivningar av gärningspersonen inte endast görs i samband med brottet:

Visst innebar kontakterna med den undre världen rån, vapen och kroppar som försvann men Linda som hade blonderat håret och gillade att klä sig moderiktigt fokuserade på den glamorösa sidan av gangsterlivet med nattklubbsbesök, pengar och status. (Allas 2022a)

Här kan vi se att kvinnan porträtteras utifrån sin roll som kvinna, precis som Butler beskriver. Kvinnorna tillskrivs kvinnliga egenskaper för att upprätthålla kvinnligheten och visa på deras tillhörighet.

Författaren Thomas Sjöberg skriver att hon har en oerhörd påverkan på sin omgivning - samtidigt som hon som vilken annan kvinna som helst njuter av lösögonfransar och snygga underkläder. (Tara 2021)

Liknande beskrivs även i ovanstående artikel där kvinnan beskrivs som ett passivt objekt. Att kvinnors fysiska utseende beskrivs samt att beskrivningen av den kvinnliga förövaren blir missvisande är något som är vanligt förekommande enligt Eastal et al (2015). Genom att media beskriver den kvinnliga gärningspersonen i förhållande till hennes fysiska utseende kan vi se hur media väljer ut vissa aspekter från kvinnans privata sfär för att beskriva

gärningspersonen och handlingen. Genom att kvinnorna beskrivs i dessa termer i media kan läsaren påverkas och därigenom få en bild av gärningspersonen och dennes handling, men även en föreställning om hur kvinnor och män är. I enlighet med Butlers teori om performativitet kan dessa typer av framställningar leda till att könsnormer reproduceras och därmed upprätthålls.

Att kvinnan skildras utifrån våra könsnormer, där kvinnan beskrivs utifrån hennes privatliv, kan ha en koppling till att kvinnan vid brottsliga handlingar är subversiv, det vill säga att hon begår brottsliga handlingar som går emot våra könsnormer. Då kvinnor normaltvis inte ska begå brott och behöver vara dubbelt avvikande för att begå brottsliga handlingar, kan dessa framställningar av kvinnorna bero på att media försöker "neutralisera" hennes handlingar. Eftersom det enligt forskningen är ett större steg för kvinnan att begå en brottslig handling än för mannen samt är mer chockerande när kvinnor begår brott då det är utanför hennes roll, kan det underlätta för läsaren att få kvinnan beskriven utifrån denna roll. Media vill ofta kunna fånga upp läsaren och genom att beskriva kvinnan ur ett perspektiv som är mer bekvämt för läsaren. Genom att framställa kvinnan mer utifrån sin roll och inte enbart utifrån hennes subversiva handlingar lär media få mer uppmärksamhet och därmed fortsätta framställa henne på detta vis.

Ämnen som också tas upp i artiklarna rörande kvinnliga gärningspersoner är deras känslor eller psykiska mående. Hur gärningspersonen mått innan brottet, hur de mår i efterhand och deras känslor runt omkring brottet är något som har framställts. I dessa texter läggs ofta fokus på deras privatliv genom beskrivningar av bland annat djupet i deras känslor, vad som lett till måendet och känslorna som väckts efter brottet.

Mamman är orolig att sonen skadats i kvävningförsöket, som genomfördes med en kudde. Hon berättar att hon gjort samma sak med sin femåriga dotter kort dessförinnan. Hon säger att hon upplevt en inre panik och att hon känner att hon orsakat oreda och ekonomiska problem för familjen (...) Hon berättar om sömnbrist och en gnagande oro över pengar - sedan hon blev föräldraledig med tredje barnet så har familjen haft svårt att få ekonomin att gå runt. De har tvingats ta lån för klara vardagen. - Det är ju ganska jobbigt att inte, jamen, att man inte klarar sig, att man inte kan, kanske ge barnen mat på bordet liksom (...) (GT 2022a)

I artikeln kan vi se att gärningspersonen uttrycker en oro över sitt handlande och att hon även drar kopplingar till de problem som råder i familjen i förhållande till gärningen. Vidare beskrivs det hur gärningspersonen har det svårt ekonomiskt och kring de känslor som kommer fram rörande deras ekonomiska situation. I artikeln fortsätts det även beskrivas hur gärningspersonen har drabbats av depression och olika förklaringar dras mellan gärningspersonens mående och hennes handlande i situationen. Likt ovanstående artikel, görs det bortförklaringar till kriminaliteten även i följande artikel:

När hon ser tillbaka har hon dock svårt att förstå att hon gjorde det hon gjorde:

- Jag fick nog hjärnsläpp ett tag. När jag ser tillbaka undrar jag hur jag kunde begå de här rånen. Det känns märkligt att tänka tillbaka på det nu. Jag säger inte att det var posttraumatisk stress, men det var något som hände med mig som gjorde att hjärnan inte fungerade som den skulle. Jag tänkte bara att nu ska jag göra det här (...) Jag har gjort fruktansvärda saker, en del är så hemskt att jag inte själv kan fatta det (Allas 2022a).

Samtidigt råder det en dubbelhet i artikeln då hon även skriver att hon inte ångrar någonting, tyckte att livet var underbart och att hon heller inte brydde sig om var hennes kriminella pojkväns pengar kommer ifrån. Det beskrivs även om händelserna inför det begångna mordet och gärningspersonen berättade att hon var livrädd att hennes make skulle få reda på vad hon gjort då hon varit otrogen och spenderat pengar från hans rånbyten och därav hämnas. Hon valde därför att mörda honom (Allas 2022a).

Beroende på hur gärningspersonen framställs, kommer vi att se på den på olika sätt. Media producerar och reproducerar även hela tiden vår bild av gärningspersonen och hur denne är ur ett gestaltningsteoretiskt synsätt. Genom vissa framställningar media gör av kvinnan, kan det anspelas på mottagarens känslor och framställningarna kan tolkas som mänskliga öden-gestaltningar; det vill säga när emotionella aspekter av fenomenet framställs genom dramatiseringar, personifieringar eller anspelningar på känslor i relation till händelsen eller personen. Genom att beskriva att det finns orsaksförklaringar till gärningspersonens handlingar skapas känslor hos mottagaren, vilket gör att mottagaren i viss utsträckning kan sympatisera med gärningspersonerna. Mottagaren kan därmed i viss utsträckning förstå och förlåta deras beteende. Framställningen vi får av gärningspersonen blir vinklad och vi ser den bilden media vill att vi ska se. I ovanstående artiklar kopplades handlingarna ihop med

gärningspersonens mående och situation de befann sig. Liknande syns även då gärningspersonen beskrivs som ‘bedrövad, ledsen och rädd’ (Eskilstuna-kuriren 2021). Detta tyder på att gärningspersonens psykiska mående har en central del i beskrivningen av den kvinnliga gärningspersonen.

När personer som begått brott beskrivs i media görs ibland en återblick i deras liv. Ibland för att beskriva vad som hänt precis innan gärningen, men även för att ge förklaringar till kriminaliteten och berätta vad som föregått gärningen. Utifrån vårt empiriska material har vi funnit att det är vanligt att beskrivningar av tidigare händelser är vanligt vid kvinnliga gärningsmän.

Nu åtalas kvinnan för försök till rån - och det är inte första gången som hon hamnat i klammeri med rättvisan (Hallandsposten 2022).

I följande artikel kan vi se att kvinnans tidigare kriminalitet belyses och att det inte är första gången som hon begår brott. Denna typ av framställning skulle kunna ses som en framställning av kvinnan i den offentliga sfären snarare än den privata sfären som vi sett ingår i en betydande del av de artiklar som rör kvinnliga gärningspersoner. I andra artiklar, vilket vi funnit mer förekommande, berättar de om vägen till kriminalitet och hur en kriminalitet kunnat frodas även om gärningspersonen haft goda uppväxtförhållanden.

Linda föddes 1948 i Ilford och växte upp i Stepney, långt från bovar och banditer, med två hederliga föräldrar. (...) Hon beskriver själv barndomshemmet som kärleksfullt och tryggt. Det var inte förrän hon blev kär i en bankrånare som hon tog de första stegen på brottets bana. (...) Hemma vid köksbordet planerade Mickey och hans kumpaner väpnade rån. Linda gjorde te och smörgåsar medan hon lyssnade och lärde. Men det var först när Mickey 1978 sköts till döds av polisen vid ett rån som hon själv blev aktiv brottsling. (Allas 2022a)

Trots en god uppväxt med goda förhållande runt omkring sig växte ändå en kriminalitet fram hos gärningspersonen och artikeln visar bland annat hur det gick till innan de förklarar vad hon faktiskt begått för brott. Genom beskrivningen kan vi också se en beroendeställning till mannen, vilket är en typisk beskrivning av kvinnan som ska åtrå mannen enligt den heterosexuella matrisen som Butler beskriver. Kriminaliteten hos kvinnan växte inte fram

genom henne själv, utan av den man hon hade ett förhållande med, vilket kan tolkas som en ansvarsgestaltning. Media framställer den man som kvinnan haft ett förhållande till som ansvarig för kvinnans kriminella handlingar genom att framställas som orsaken till de brottsliga handlingar kvinnan begick. Vidare i artikeln beskrivs även kriminaliteten utifrån detta perspektiv och inte utifrån kvinnan som hennes egna kriminalitet. Likt ovanstående artikel finns även liknande beskrivningar i följande artikel:

Ghislaine Maxwell växte upp i den brittiska överklassen. När familjeförmögenheten försvann flydde hon till New York och mötte Jeffrey Epstein. Nu ställs hon inför rätta misstänkt för att ha fixat tjejer till hans sexfester. (...) Ungefär samtidigt som Jeffrey dog påbörjades jakten på Epsteins nära vän, och före detta flickvän, Ghislaine Maxwell, en kvinna som av många pekats ut som hans allierade, hans medbrottsling (Allas 2021)

Även denna gärningsperson beskrivs utifrån den privata sfären genom att artikeln framställer att gärningspersonen är uppväxt under goda förhållande med en god ekonomi. Hon blev dock också sedan tillsammans med en kriminell vilket framställs ha lett fram till brotten. Även här hamnar den kvinnliga kriminaliteten i skymundan av den manliga och bedöms som medbrottsling genom att media använder sig av en typ av ansvarsgestaltning i framställningen att den kvinnliga gärningspersonen har påverkats till brottsligheten av sin manliga partner. Vi kan dock även se, både i denna och föregående artikel att en förståelse vill skapas för den kvinnliga kriminaliteten och vad som lett fram till denna. Utifrån det insamlade materialet kan vi alltså urskilja hur kvinnan som gärningsperson ofta porträtteras utifrån den privata sfären även om det finns exempel i några artiklar där även den offentliga sfären runt kvinnan påpekas. Något som blir tydligt i denna aspekt är att media väljer att framställa en privat del av den kvinnliga gärningspersonen och hennes handlingar fastän det i vissa fall kan anses icke nödvändigt för att beskriva själva gärningen. Kvinnliga gärningspersoner blir framställda utifrån sin roll i privatlivet som exempelvis mamma och fru, hennes fysiska utseende beskrivs och ett relativt stort fokus hamnar på hennes psykiska mående. Detta kan ha en koppling till att media inte enbart vill framställa kvinnan utifrån enbart den subversiva handling hon begår, utan från hennes roll i samhället för att vara enlig med rådande könsnormer.

5.1.2 Mannen i den privata och offentliga sfären

I vårt insamlade material går det att uppfatta hur manliga gärningspersoner relativt ofta beskrivs i relation till den offentliga sfären genom att beskriva mannen i förhållande till bland

annat hans yrkesroll, vilket stämmer överens med vad Collins (2016) beskrivit. Det finns även exempel på hur gärningspersonens yrke beskriver den brottsliga handlingen på ett förmildrande vis.

En man i 40-årsåldern blev av med sin läkarlegitimation i samband med att han dömdes för tre fall av misshandel av sin dåvarande fru. (Nyheter24 2022a)

I citatet ovan går det att se hur artikelförfattaren beskriver den manliga gärningspersonen i förhållande till sitt yrke som läkare. Genom att beskriva hur gärningspersonen förlorat sin yrkeslegitimation på grund av de brott han begått skapar artikelförfattaren en föreställning av gärningspersonen och dennes brott som förmildrande och detta påverkar i sin tur hur mottagaren uppfattar gärningspersonen och brottet.

Kan det vara så att You Lin, en stormrik industriman och kejsarättling, beställt mordet på sin före detta hustru och tagit med sig en landsman till Sverige för att genomföra dådet? (Hänt i veckan 2022)

Även här kan vi se hur artikelförfattaren framställer gärningspersonens yrke och ekonomiska status i förhållande till det brott han begått. Genom att beskriva gärningspersonen som en stormrik industriman, framstår det som mer förvånande att han begått det brottet som han gjort, jämfört med om han inte skulle haft ett välbetalt arbete och välbergat liv.

Att porträttera manliga gärningspersoner i dessa termer reproducerar det maktsystem som skapar och upprätthåller genusnormer och könsroller. Gottschalk och Smith (2015) visar på att det är vanligt att gärningspersoner beskrivs utifrån sociala strukturer i form av bland annat ojämna maktförhållanden mellan kvinnor och män. Manliga gärningspersoner tenderar att beskrivas som heroiska medan kvinnliga gärningspersoner snarare beskrivs som svaga eller underordnade männen. Genom att beskriva män i förhållande till sina maktpositioner skapar artikelförfattaren en bild av män som starka, självständiga och heroiska, vilket kommer att spegla sig i hur mottagaren uppfattar män och manliga gärningspersoner. Detta i sin tur kan leda till individgestaltningar genom att mottagaren skapar opinioner och åsikter om exempelvis kriminalitet, vilka som begår kriminella handlingar och varför olika personer begår dessa handlingar. Detta behöver inte stämma överens med verkligheten eftersom att medias framställning inte kan spegla hela verkligheten. Att media vinklar manliga

gärningspersoner och beskriver dem i relation till deras yrke och ekonomiska status kommer antagligen att påverka hur mottagaren uppfattar manliga gärningspersoner och deras brott, men denna bild kommer inte nödvändigtvis att sammanfalla med hur verkligheten faktiskt ser ut.

Till skillnad från artiklar som beskriver kvinnliga gärningspersoner, är inte artiklar vid manliga gärningspersoner gällande privata relationer och händelser lika beskrivande. Den privata sfären skrivs om i några artiklar, exempelvis genom att beskriva gärningspersonernas barndom, men inte i lika stor utsträckning som vid kvinnliga gärningspersoner. Något annat som dock uppmärksammas och skrivs om i de flesta artiklarna gällande manliga gärningspersoner är kriminalitet utöver det aktuella brottet. I flera artiklar kan vi se hur media använder sig av ansvarsgestaltningar genom att beskriva gärningspersoner som nyligen avtjänat ett fängelsestraff innan de begick brott igen.

“(…) då han tidigare dömts för liknande brott. Då, år 2004, dömdes Jim Grapenkrantz till 14 års fängelse för bland annat grov kvinnofridskränkning, grov våldtäkt, våldtäkt och koppleri.”
(Expressen 2022a)

Att konstatera gärningspersonens kriminalitet, som görs i det ovanstående citaten, är något som görs oavsett om det funnits en kriminell bakgrund eller inte. Detta skrivs bland annat i Aftonbladet “Den nu mordåtalade mannen är sedan tidigare ostraffad” (Aftonbladet 2022a). Att det läggs vikt på personens brottsregister oavsett om gärningsmannen tidigare varit kriminell eller inte kan ha att göra med hur media vill gestalta gärningspersonen. I likhet med hur vi kan se att media väljer att framhäva vissa aspekter hos kvinnliga gärningspersoner i sina beskrivningar av gärningspersonen och brottet, kan vi också se sker vid framställningar av manliga gärningspersoner. Det finns dock en relativt distinkt skillnad mellan vilka aspekter som framhävs mellan kvinnliga och manliga gärningspersoner. Ur det insamlade materialet kan vi urskilja hur manliga gärningspersoner oftare beskrivs i förhållande till det faktiska brottet som artikeln syftar att rapportera till snarare än sitt privatliv, även det också finns undantag kring de kvinnliga brottsligarna som i enstaka fall beskrivits som mannen där brottsligheten endast framhävs. Det går också att urskilja hur media genom ansvarsgestaltningar framställer den manliga gärningspersonen som ensamt ansvarig för sina brottsliga handlingar, samtidigt som de i flera artiklar som tidigare nämnts även anses ansvariga för brottslighet av kvinnliga gärningspersoner. Detta porträtterande av den manliga

gärningspersonen går i enlighet med vad Gottschalk & Smith (2015) funnit om hur vi uppfattar kvinnliga respektive manliga gärningspersoner. Manliga gärningspersoner ses som aktiva subjekt och som seriösa kriminella. Det ses inte heller som lika avvikande att begå brottsliga handlingar vid framställningar av män som det skulle ha kunnat göra vid samma typ av brottslighet fast med en kvinnlig gärningsperson. Att därför framställa mannen utifrån det brott han faktiskt begått är möjligt då det är i linje med rådande könsnormer.

En annan aspekt som nämnts i några artiklar är barndomen eller vägen till brottsligheten:

Uppväxten var tuff. Mamman var snar till att straffa och bruka mattpiskan mot sina söner. - Wolfgangs mamma var väldigt sträng och ställde alldeles för hårda krav. Det fanns ingen urskiljning var han kunde få stryk. (...) Wolfgang var väldigt bra på att dölja att han fick stryk hemma, alla nederlag och bestraffningar. Fick de någon kärlek i den familjen så var det från pappan, (...) När han dog bara 51 år gammal bröt Wolfgang ihop och blev inlagd på psyket. När situationen senare blev allvarligare tvångsvårdades han på Beckomberga sjukhus i Bromma. Det mesta började gå fel för Wolfgang. (Aftonbladet 2022c).

I ovanstående citat kan vi se att gärningspersonen hade en tuff uppväxt. Det berättas sedan vidare hur det gick utför för gärningsmannen och hur han började begå brott, som sedan kommer att leda till att han blev en seriemördare. Dessa typer av framställningar beskriver snarare gärningspersonens privata sfär än den offentliga sfären genom att beskriva barndom som anses ha föranlett den brottsliga karriären. Framställningen kan även tolkas som att ansvaret för gärningspersonens brottsliga handlingar läggs på hans mamma genom att beskriva hur det föranlett hans brottsliga karriär. Dessa typer av ansvars gestaltningar har vi sett varit vanligare vid kvinnliga gärningspersoner än vid manliga gärningspersoner, men framkommer alltså även till viss del i artiklar kopplade till manliga gärningspersoner. Trots att vi kunnat hitta denna typ av framställningar i materialet kan vi alltså se att det är vanligare att beskriva den manliga gärningspersonen utifrån den offentliga sfären eller i en kombination mellan den privata och offentliga som i artikeln ovan där både den privata barndomen och offentliga brottsligheten beskrivs.

Mehdi "Dumle" Sachit har ett långt brottsregister. Han är dömd för grova våldsbrott och övergrepp samt narkotikabrott. Det började tidigt. Som många andra unga killar höll han på med fotboll, men i tonåren började han i stället att hänga med de äldre

killarna. (...)Jag var väl runt tio–elva år. (...) Mehdi ”Dumle” Sachit och hans kompisar började med småstöldar och sedan växte det till allt allvarigare kriminalitet. I dag hör han till Dödspatrullen, den ena parten i ett av Sveriges blodigaste gängkonflikter. (Expressen 2021a)

I följande citat kan vi se samma tendenser i förhållande till den privata och offentliga sfären. Hur han började umgås i fel umgänge, begick småbrott för att sedan kriminaliteten skulle frodas och idag vara inblandad i grov gängkriminalitet. Att kriminalitet börjar tidigt är heller inte ovanligt då den mest brottsaktiva perioden i livet är i ungdomen enligt Bäckman et al (2020). Likt forskningen, framställs det även i artiklarna. Genom att beskriva hur Mehdi idag tillhör en av Sveriges blodigaste gängkonflikter visar på den makt han och andra män sitter på, vilket kan bidra till de maktstrukturer som finns i samhället och upprätthålla den maktobalans som finns mellan män och kvinnor.

5.2 Gärningspersonen i förhållande till ”den andre”

I detta avsnitt avser vi att behandla hur och om gärningspersonen beskrivs i förhållande till andra människor, till exempel partner, andra kriminella eller offret.

5.2.1 Kvinnan i förhållande till ”den andre”

Ett återkommande mönster i några av de artiklar som beskriver kvinnliga gärningspersoner är hur den kvinnliga gärningspersonen beskrivs i förhållande till andra kriminella män. Utifrån det insamlade materialet går det att urskilja hur dessa gärningspersoners brottsliga handlingar förmildras och framställs ha sin grund i manliga gärningspersoners brottsliga handlingar, snarare än att beskrivas som egna gärningspersoner ensamt skyldiga till sina brott.

Vilket är då Marias motiv? Inget alls egentligen. Det är det som gör den här historien ännu mer sorglig ur hennes perspektiv. Hon vågar inte göra annat än vad Oskar säger åt henne. Marias liv har bestått av lydnad och underkastelse sedan barnsben. (Aftonbladet 2022b)

Citatet visar hur gärningspersonens brott framställs som ett resultat av den närstående manliga kriminella personens handlingar. Den kvinnliga gärningspersonens handlingar beskrivs som sorgliga och som en effekt av en underkastelse till vad andra personer säger åt henne att göra, snarare än ensamt skyldig till sitt brott.

När Ronnie åkte fast och hamnade i fängelse sökte Linda tröst hos hans kriminella kompisar. Hon var både otrogen och spenderade pengar från Ronnies rånbyten. (Allas 2022a)

Även i denna artikel beskrivs den kvinnliga gärningspersonens brottsliga handlingar genom att beskriva hur den man gärningspersonen hade en relation med påverkade och initierade hennes brottsliga handlingar.

Utifrån följande beskrivningar av kvinnliga gärningspersoner går det att upptäcka hur artiklarnas författare lyfter fram särskilda aspekter om kvinnans liv för att förklara de brottsliga gärningarna. Att framställa den kvinnliga gärningspersonens handlingar som en effekt av andra manliga gärningspersoner och deras handlingar kan enligt gestaltningsteorin vara exempel på ansvarsgestaltningar. Dessa ansvarsgestaltningar framställs utifrån orsakstolkningar av den kvinnliga gärningspersonens brottsliga handlingar genom framställningar av mannen som ansvarig för handlingarna. Detta påverkar således vilken bild mottagaren får av kvinnliga gärningspersoner och deras brottsliga handlingar. Kvinnan beskrivs utifrån relationen till mannen och blir 'den andre' i situationen. Utifrån dessa gestaltningar kan mottagaren exempelvis uppfatta kvinnliga gärningspersoners brottsliga handlingar som mer förmildrande då deras handlingar framställs vara påverkade av andra personers handlingar och beteenden samt uppfattas ha en mindre ansvarsbörda.

- Vi glömmer kvinnorna. De är lika aktiva som männen. Svårigheterna som vi ser är att vi aldrig kan identifiera kvinnorna som avhopp, för de får aldrig vara med i gänget (Expressen 2022b)

Ovanstående artikel beskriver också hur kvinnliga gärningspersoner framställs med en mindre ansvarsbörda än manliga personer. I citatet kan vi däremot se hur författaren förhåller sig mer kritisk till denna typ av framställning snarare än att själv framställa kvinnliga gärningspersoners handlingar som mer förmildrande. Detta kan, i jämförelse med föregående artikel ge opinionseffekten av en mer rättvis bild av den kvinnliga gärningspersonen då det kan hjälpa läsarna att identifiera den kvinnliga gärningspersonen och se denna ur samma perspektiv som mannen. Men för att denna opinionseffekt ska bli långvarig krävs en större exponering för liknande artiklar under längre tid. Då liknande framställningar inte är framträdande i media, tenderar opinionseffekterna istället att bli kortvariga och

opinionseffekten kan istället försvagas enligt gestaltningsteorin då majoriteten av artiklarna målar upp kvinnan i en beroendesituation, vilket gör det svårt att i längden förändra synsättet.

Grabe et al (2006) beskriver hur media oftare framställer kvinnor som passiva objekt, medan män oftare framställs som aktiva subjekt. Detta går i linje med hur media i vårt insamlade material beskriver de kvinnliga gärningspersonernas handlingar. Mannen beskrivs här som den aktiva brottslingen, medan kvinnan beskrivs som en anhängare till mannen som påverkar henne att begå sina brottsliga handlingar. Forskningen visar också på hur kvinnliga brottslingar tenderar att framställas som oseriösa kriminella, medan manliga brottslingar oftare porträtteras som heroiska eller liknande, samt att kvinnans brottslighet framställs förmildrande genom att det anses grunda sig i mannens beteende och handlingar, vilket har lett till att hon utfört sina brottsliga handlingar. Detta går i linje med vårt insamlade material. Däremot nämner även Collins (2016) i tidigare forskning hur det är vanligare att kvinnliga gärningspersoners brott rationaliseras i mindre utsträckning än vid manliga gärningspersoner, vilket stämmer mindre bra in på dessa artiklar. I dessa citat kan vi snarare se hur kvinnliga gärningspersoners brott rationaliseras i större utsträckning, medan de manliga gärningspersonerna framställs som de onda gärningspersonerna som introducerar brottsligheten till kvinnorna.

Bortsett från att den kvinnliga gärningspersonen framställs i förhållande till mannen, framställs också ofta kvinnan utifrån den roll hon har utifrån relationen till offret. I artiklar vid kvinnliga gärningspersoner i vårt insamlade material är det oftast en närstående person som har blivit utsatt för brott. "Kvinna i Bålsta sköt ihjäl sin sambo - döms till 18 års fängelse" (SVT nyheter 2021). Det finns även flertalet andra artiklar där kvinnan begått brott mot familjen, bland annat sin sambo, man, bror eller barn. I artiklarna beskrivs relationerna och vad som föregått handlingen där gärningspersonen beskrivs i förhållande till sina offer. Att gärningspersonen beskrivs i förhållande till sitt offer och dess relation visar även återigen enligt Butler att kvinnan beskrivs utifrån sin roll, där kvinnan bedöms som känslomässig och i relation till den andre.

5.2.2 Mannen i förhållande till "den andre"

I en artikel kan vi se att en pappa försökt mörda sina två barn och en kvinna, men det benämns inte vad det var för kvinna mer än att de hade en nära relation (Expressen 2021b). Artikeln skiljer sig från majoriteten av artiklarna som berör manliga gärningspersoner då han i artikeln visar på ånger, medan andra gärningsmän brukar framställas som mer likgiltiga och inte påvisat ånger för sina handlingar. I artikeln framkommer det att gärningspersonen haft en koppling till sina offer, men till skillnad från artiklarna med kvinnliga gärningspersoner beskrivs inte relationen ingående. Något annat som dock är i fokus är hans mående, vilket är ovanligt för manliga gärningsmän. I artikeln framställs dock gärningspersonen som en pappa och han beskrivs utifrån denna rollen. Detta skiljer sig från beskrivningar av majoriteten av artiklarna, då gärningspersonerna tenderar att beskrivas utifrån sin kriminella roll, attityder till kriminalitet och inte utifrån sin roll som pappa.

(...) berättar Al-Ali kort om en av våldtäkterna som han och hans storebror utförde.

– Min bror skrev att jag skulle komma till källaren och där satt han med en tjej jag aldrig sett. (...) Därefter tvingades tjejen kvar i källarutrymmet i 17 timmar där de båda bröderna våldtog henne. De bjöd dessutom över andra män under natten. (NyheterIdag 2021)

I följande beskrivning kan vi se att relationen till offret inte beskrivs särskilt ingående, något som dock beskrivs är gärningsmannens relation till andra kriminella.

Mehdi "Dumle" Sachit, 25, är med i den kriminella grupperingen Dödspatrullen. Han var med när hans vän rapparen Nils "Einár" Grönberg sköts ihjäl i Hammarby sjöstad i centrala Stockholm. (Expressen 2021a)

Likt ovanstående beskrivs även följande gärningsperson i relation till andra kriminella. Något centralt är att media använder sig av ansvarsgestaltningar genom att visa på gärningspersonens egna kriminalitet och vad gärningspersonen gör, istället för att ställa honom i förhållande till "den andre" som ofta görs med kvinnlig brottslighet då de ställs i en beroendeställning. I ovan citat kan vi även se hur media framställer ansvarsgestaltningar kopplade till gruppens ansvar för den beskrivna handlingen genom att beskriva den manliga gärningspersonens tillhörighet till ett kriminellt nätverk som framställs ansvariga för brottsligheten. Att männen och dess ansvar beskrivs utifrån sig själv och inte i relation till

offret, samt att framställa gärningsmannens relation till andra kriminella, kan bero på våra föreställningar om hur en man ska vara. Män har enligt Pettersson (2002;2021) mer makt, kontroll och ska uppvisa tuffhet. I citaten om Mehdi och Al-Ali framställs dessa egenskaperna och genom att upprepa detta i flertalet artiklar, fortsätter vi att producera genus och de roller som tillkommer med att vara man.

I en artikeln nämns en relation mellan en 40 årig man och 10-årig flicka.

Mannen var i 40-årsåldern när han inledde en ”olämplig” och ”osund relation” med en flicka i 10-årsåldern, enligt hovrätten. Men domstolen friade honom helt från de hundratals våldtäkter han dömts för i tingsrätten. (...) Enligt polisens utredning har de båda uppgett att de ”blev tillsammans” i november 2016 och att de två betraktade den 10 mars 2018 som sin förlovningsdag. Flickan har också hon i förhör med polisen berättat att hon och den nästan 30 år äldre mannen hade ”en relation”, att de tittade på tv och åkte på utflykter. Men också att hon utsattes för sexuella övergrepp. I förhör har flickan berättat ingående om de övergrepp mannen ska ha utsatt henne för, övergrepp som delvis präglades av grovt våld och förnedring (Expressen 2022c).

I artiklar har vi funnit att relationer mellan offer och gärningsmän beskrivs om det har funnits en ingående relation, medan den endast konstaterats i andra. I ovanstående citat beskrivs gärningsmannen och offrets relation. I artikeln beskrivs det hur mannen har haft en osund och olämplig relation med flickan, samtidigt beskrivs hur han har genomfört sexuella övergrepp präglade av grovt våld. Artikeln framhäver hur relationen gått till med hjälp av vad som framkommit i domen samt vad mannen själv sagt. Att beskriva relationen som journalisten gjort kan signalera att relationen inte varit så allvarlig som offret beskrivit. Detta då det senare i artikeln framkommer att offret inte bedöms som trovärdig då hon inte anses beskriva de påstådda 100-tals våldtäkterna tillräckligt sammanhängande. Detta kan innebära att gärningsmannen inte framställs som lika ond i relation till offret då offret inte bedöms som trovärdigt; relationen är endast olämplig och osund, inte präglad av övergrepp. Å andra sidan kan mannen genom journalistens beskrivning också framställas som ond. Dessa typer av framställningar kan syfta till att väcka känslor hos läsarna, vilket kan tolkas som en mänskliga öden-gestaltning. Genom att beskriva relationen som ”endast” osund och olämplig kan det skapa känslor, vilket kan bidra till känslor som aggression hos läsarna. Att

dock beskriva relationen som osund och olämplig, kan innebära att media tillåter sådana tolkningar av mäns relation med barn.

I andra artiklar har vi dock inte funnit att gärningspersonen och offrets relation beskrivit utförligt. I flertalet artiklar kan både offret och gärningsmannen berätta sin upplevelse, men den centrala delen är inte deras relation utan den kan nämnas svepande. Något som dock kan nämnas är mäns relationer till andra kriminella. Män beskrivs generellt inte utifrån sin relation till kvinnan utan som enskilt ansvarig för sina brottsliga handlingar.

5.3 Den goda och onda gärningspersonen

I medias gestaltning av gärningspersoner har vi funnit att gärningspersonen beskrivs utifrån positiva och negativa egenskaper. I det kommande avsnittet kommer vi att behandla vårt insamlade material utifrån dessa aspekter.

5.3.1 Den goda och onda gärningskvinnan

I flertalet artiklar kan vi se att beskrivningar görs av vad kvinnor som gärningsmän har för egenskaper och personligheter.

Hennes beteende beskrivs som lugnt och vänligt. Hon är flitig i sömnad, renlig och ordentlig. (Aftonbladet 2022b).

Genom att beskriva kvinnliga gärningspersoner på detta vis framställer media den kvinnliga gärningspersonen i positiva termer. Att media beskriver den kvinnliga gärningspersonen på detta vis skulle kunna ses som ett sätt att framställa kvinnan som en mer oseriös kriminell i likhet med vad Gottschalk & Smith (2015) uttrycker än om det hade handlat om en manlig gärningsperson som vi har sett oftare beskrivs utifrån sitt brott. Den kvinnliga gärningspersonen beskrivs här snarare utifrån sina personliga egenskaper än sitt brott. När media framställer kvinnliga gärningspersoner på detta vis går det att urskilja hur media väljer att framställa personliga egenskaper oftare vid kvinnliga gärningspersoner än vid manliga gärningspersoner. Däremot finns det även forskning som visar på att kvinnliga gärningspersoner ofta beskrivs på motsatt vis, genom att exempelvis beskriva kvinnorna i

motsats till hur samhällsnormer anser att en kvinna ska vara, vilket står i motsats till ovan citat, men som kan urskiljas senare i artikeln:

Läkaren antecknar att Maria vanligtvis tittar i golvet vid tilltal. Ibland tittar hon upp med en "flyktigt lurande blick". Hon talar lågmält och gråter ibland, skruvar sig på stolen när något obehagligt kommer på tal. Enligt journalen är hon periodvis på gott humör och visar ett sinne för humor. Samtidigt tycker läkaren att hon ibland uppvisar en passivitet och verkar oberörd. (Aftonbladet 2022b)

Jämfört med rådande normer av hur en kvinna ska vara, beskriver detta istället på motsatsen på hur en kvinna ska vara och bete sig. I artikeln skrivs det hur hon verkar vara oberörd av att hon nyss har mördat någon, samtidigt som det finns en bild av att en kvinna ska vara känslomässig. Dock har Eastal et al (2015) visat på att kvinnliga mördare uppvisar motsatta stereotyper på hur en kvinna ska vara, vilket kan vara anledningen till att kvinnan kan beskrivas som oberörd. I en annan artikel skrivs

– Hon bara stod och flinade. Hon högg, drog ut kniven och stod och flinade mot mig (Nyheter24 2022b)

Även detta citat tyder på hur kvinnan beskrivs som motsatsen till den kvinnliga normen. Vanliga beskrivningar av kvinnor vid mordfall är att de är dåliga, galna eller ledsna. Utifrån beskrivningen i artikeln kan det göras en tolkning att media försöker porträttera henne som galen. Denna typ av gestaltning skulle kunna tolkas som en mänskliga öden-gestaltning av artikelförfattaren genom att beskriva den kvinnliga gärningsperson på ett dramatiserande sätt för att väcka känslor hos mottagaren. Detta är även ett mönster som syns i flera tidningsartiklar.

Att kvinnliga gärningspersoner i media porträtteras i termer som beskriver henne i motsats till hur samhällsnormer förväntar sig att en kvinna ska vara kan enligt Butler anses vara subversiva handlingar. I det insamlade materialet kan vi se hur de kvinnliga gärningspersonerna i ett antal artiklar beskrivs med positiva termer såsom lugn och glad, vilket kan tolkas som framställanden som reproducerar kvinnlighet och vad vi förväntar oss av en kvinna. I många artiklar kan vi också se hur kvinnor beskrivs med negativa termer, såsom manipulerande och oberörda, vilket stämmer överens med vad Collins (2016) menar.

Att kvinnliga gärningspersoner på detta vis framställs i motsats till rådande könsnormer skulle kunna ses som att de blir maskuliniserade och anses avvikande i förhållande till de förväntade normerna, vilket kan påverka hur dessa kvinnor uppfattas. Eftersom att medias framställningar (kommunikationsgestaltningar) kan påverka mottagarens uppfattning av den person eller händelse som beskrivs (individgestaltningar), kan en bild av hur kvinnliga gärningspersoner är formade hos mottagaren, vilket, om denna framställning fortsätter att reproduceras, kan bli en samhällelig norm om hur vi uppfattar kvinnliga gärningspersoner.

5.3.2 Den goda och onda gärningsmannen

Vid beskrivningar av manliga gärningspersoner använder media ofta förstärkande och kraftiga ord och uttryck för att beskriva gärningspersonen och dennes brott.

Jim Grapenkrantz, som i dag heter Janke Donnstedt, har kallats Sveriges värsta sexförbrytare. (Expressen 2022a)

I citatet finns ett exempel på hur artikelförfattaren framställer gärningspersonen med förstärkande uttryck genom att beskriva honom som *Sveriges värsta sexförbrytare*.

Den 25-årige gärningsmannen beskrevs som djävulsutdrivaren. (Svenska Dagbladet 2021)

Likt citatet ovan benämner artikelförfattaren den manliga gärningspersonen som en ”djavulsutdrivare”, vilket kan ses som ett förstärkande uttryck för att beskriva gärningspersonen och dennes brott. Det finns flera exempel på artiklar där den manliga gärningspersonen framställs på liknande vis. Genom att framställa manliga gärningspersoner och deras brott på detta vis kan vi urskilja hur media gör vissa egenskaper och attribut mer framträdande. I dessa citat går det att urskilja hur media framställer manliga gärningspersoner och deras handlingar och beskriver dem med förstärkande och värdeladdade uttryck och ord, vilket påverkar gestaltningen.

Kommunikationsgestaltningar, som den som presenterats ovan, kan påverka mottagarens uppfattning av manliga gärningspersoner och deras brott, vilket benämns som individgestaltningar. Individgestaltningar kan påverka vilka åsikter och attityder mottagaren

skapar för sig själv, vilket även kan kopplas till hur mottagaren och samhället uppfattar genus i förhållande till kriminalitet. Genom att media porträtter manliga gärningspersoner på ett visst sätt reproducerar de redan existerande genusnormer och legitimerar samtidigt dessa. Genom att dramatisera och personifiera gärningspersonen i artiklarna skulle framställningarna kunna anses vara mänskliga öden-gestaltningar som anspelar på att väcka känslor hos mottagaren.

Pettersson (2021) beskriver i sin studie hur män ofta tillskrivs egenskaper som att vara starka eller tuffa. I vårt insamlade material kan vi se hur media framställer manliga gärningspersoner med dessa typer av förstärkande uttryck snarare än att beskriva männen i termer av svaghet som enligt forskning vid fler fall tillskrivs kvinnor. Genom att framställa männen på detta vis reproducerar media denna typ av manlighet och upprätthåller dessa könsnormer.

I flera artiklar kan vi alltså se att manliga gärningspersoner gestaltas och kommuniceras i enlighet med vad forskning och rådande könsnormer visar. Samhällets normer och värderingar om att män ska vara tuffa och aggressiva gestaltas ofta genom artiklarna. I en artikel (Expressen 2021a) kan vi bland annat se att gärningspersonen började umgås med de äldre killarna i samband med sin brottslighet. Att gestalta detta i tidningen kan vara ett sätt för att fortsätta visa upp den tuffhet som tillkommer med begreppet att vara manlig. Att framställa manliga gärningspersoner på detta vis kan enligt Butler anses som performativa handlingar som alltså följer den rådande könsnormen. Genom att den som tar del av rapporteringen formar sina egna åsikter utifrån dessa framställningar reproduceras de könsnormer som redan existerar och upprätthåller maktsystemet där mannen gynnas och överordnas kvinnan. I motsats till detta finns även en del artiklar som beskriver gärningspersonen med mer positiva uttryck och ord, såsom ångerfull och ledsen. Dessa handlingar skulle enligt Butler kunna ses som subversiva handlingar då de inte nödvändigtvis följer de rådande könsnormerna. Däremot är det endast ett fåtal av artiklarna i det insamlade materialet som framställer de manliga gärningspersonerna på detta vis, vilket innebär att majoriteten av artiklarna följer de existerande könsnormerna och därmed upprätthåller maktobalansen mellan män och kvinnor.

Gärningspersonens känslor och psykiska mående framställs även på olika sätt beroende på vilka känslor som framkommer. Vid vissa brott visas gärningsmännen på likgiltighet medan

andra visar på ånger. Något gemensamt i många artiklar är dock att känslor visas för brottet samt en ansvarsförskjutning där händelsen förmildras.

I förhör hävdar den misstänkte att han inte sköt mot personerna, utan att han sköt varningsskott i luften. - För att jag ville skrämmas bara, säger han. Han hävdar att bakgrunden är att han ville hämnas för att tidigare ha blivit misshandlad. (GT 2021b)

I ovanstående artikel kan vi se att gärningsmannen försvarat sitt handlande med att uttrycka att han endast ville skrämmas och att han inte hade uppsåt till att döda. Likt medias framställning av manliga gärningspersoner med förstärkande ord och uttryck kan vi se hur media i detta fall framställer den manliga gärningspersonen som farlig och aggressiv, vilket reproducerar de könsnormer som Butler beskriver. I en annan artikel skjuts även ansvaret ifrån och förminskas:

(...) när han började ladda ner barnpornografi uttryckte han äckel och viss skam över det. (...) Han förminskade också sitt eget ansvar : "Jag kunde inte motstå", står det bland annat i dagboken. - Det har aldrig varit tvång, rädsla eller smärta inblandat, (...) Det är heller inte tydligt att han har känt ånger. Han skriver en del om oro och ångest, men det rör egentligen bara hans egen rädsla för att bli upptäckt och att hans liv då ska raseras. (...) Han har inte kunnat styra sina impulser, menar han. I dagboken beskriver han även övergreppen som "något fint" (Oskarshamn tidningen 2021)

Gärningspersonen uttrycker till en början en känsla av skam och äckel över övergreppen, för att sedan förminska sitt ansvar och berätta att det aldrig varit något tvång, rädsla eller smärta inblandat. Övergreppen beskrivs även i detta fall som något fint. Gemensamt för denna och förra artikeln är att media tillåter båda gärningspersonerna och deras ansvar för sitt handlande att gestaltas som förminskande och ursäktande. Att kriminaliteten förminskas för manliga gärningspersoner kan bli problematiskt då det inte ses som ett lika stort problem som det faktiskt är utifrån den forskning som visar hur mycket mer utbrett den manliga brottsligheten är jämfört med den kvinnliga. Genom att förminska den brottsliga karaktären fortsätter vi att normalisera brottsligheten. Enligt Bäckman et al (2018) finns vidare konstruerade maskulinitetsnormer om att våld hos manliga gärningspersoner normaliseras, vilket kan innebära att vi fortsätter upprätthålla de könsnormer och den maskulinitetsnorm som finns kring mannen och den manliga brottsliga karaktären. Denna framställning kan även tolkas

som ett sätt att upprätthålla män i maktposition och med kontroll genom att media ger män utrymme att förminska sitt handlande och försköna bilden av sig själva. Detta syns även i artiklar där det uttrycks en glädje till brottet:

I Expressens reportage skriver reportern att Damir ”pratar närmast mekaniskt om sin brottsliga karriär”. Rån beskriver han som favoritbrottet och det som man tjänar mest pengar på. (Nyheter idag 2021)

Även om brott i samhället anses som något allvarligt, visas på motsatsen i texten och framhäver det positiva med den brottsliga aktiviteten. Genom att visa den positiva sidan av brottet och vad kriminella tycker om att begå brott, utges en bild till samhället och det kan påverka hur du som individ formar sina attityder och åsikter genom de kommunikationsgestaltningar som formuleras.

6. Avslutande diskussion

Utifrån vår analys kan slutsatsen dras att kvinnliga och manliga gärningsmän av media skildras på olika sätt utifrån det kön de tillskrivs. Kvinnan beskrivs ofta utifrån hennes privatliv där olika fysiska attribut, känslor och mående beskrivs. Kvinnan beskrivs också utifrån hennes privata relationer såsom mammarollen och framstår som ett passivt objekt där kvinnans kriminalitet beskrivs som en engångsföreteelse. Mannen beskrivs istället utifrån den offentliga sfären, alternativt utifrån den offentliga i kombination med den privata där mannen talas om utifrån sin yrkesroll och kriminella livsstil. Mannens tidigare brottsliga gärningar beskrivs även i relativt stor utsträckning. Manliga och kvinnliga gärningspersoner beskrivs även i olika typer av negativa termer kopplade till de rådande könsnormerna.

I tidigare forskning framkommer enligt Tove Pettersson (2021) att mäns våld anses normativt utifrån rådande maskulinitetsnormer medan kvinnligt våld anses vara en avvikelse. Genom att begå brott behöver kvinnor därmed vara dubbelt avvikande både genom att utmana rådande normer och att begå det faktiska brottet. Bäckman et al (2018) visar även på i tidigare forskning att det finns normer om att män ska vara tuffa och aggressiva medan kvinnor ska vara passiva och svaga. I förhållande till dessa normer skiljer sig enligt forskningen även medias framställning av gärningspersonerna åt beroende på det kön de tillskrivs. Detta är

även något vi kan se utifrån vår analys då media tenderar att framhäva mannens kriminalitet medan kvinnans kriminalitet åsidosätts. Kvinnans kriminalitet framställs som subversiv, det vill säga att hon inte följer de rådande könsnormerna, medan mannens kriminalitet beskrivs som legitim i förhållande till könsnormerna, trots att mannen och kvinnan begått samma typ av brott. Att kvinnan inte ska vara brottslig och att hon behöver vara dubbelt avvikande vid brottsliga handlingar kan vara en förklaring till hur den kvinnliga gärningspersonen framställs i media, då hon bland annat framställs utifrån sin roll i samhället och beskrivs som ett passivt objekt. Detta kan bidra till en större acceptans mot den manliga gärningspersonen och hans handlingar genom att det skapas en föreställning om att det är män som begår brott i första hand.

En aspekt av medias framställning av kvinnliga och manliga gärningspersoner som studien dessvärre inte haft utrymme att behandla är det intersektionella perspektivet. Detta är något som möjligtvis hade kunnat ge ytterligare nyanser till resultatet av studien, då det troligtvis finns andra aspekter än kön som påverkar medias framställning av gärningspersonen. Under arbetet med studien har vi sett ett antal artiklar där intersektionella aspekter framställs kopplade till gärningspersonen, vilket skulle kunna utgöra ett vidare forskningsområde utifrån de resultat som framkommit i denna studie.

I analysen har det framkommit att kriminella män och kvinnor framställs på olika sätt beroende av våra könsnormer. Att män och kvinnor gestaltas på olika sätt kan ha en påverkan på läsaren och hjälpa hen att producera, för att sedan reproducera våra könsnormer. Om media fortsätter framhäva en bild av att den manliga gärningsmannen är farligare och mer benägen till att vara kriminell, samt att kvinnan begår brott utifrån sina relationer till andra, kommer antagligen dessa könsnormer att behållas. Detta innebär även att mannen kan komma att fortsätta ges mer makt då kvinnan ofta beskrivs i förhållande till andra, bland annat män, och inte utifrån sig själv som person. Med detta i åtanke är det viktigt att vara medveten om hur vi formulerar oss då det kan påverka hur andra uppfattar sin omvärld. Det är vi tillsammans som står för framtiden och hur vi vill utvecklas. Genom att beskriva ett brott som osunt istället för våldtäkt eller en gärningsperson som djävulsutdrivare finns det möjlighet att mottagaren skapar sig denna uppfattning om gärningspersonen eller brottet. Är det denna bild vi vill ge? Eller riskerar vi att ge mottagaren en bild av gärningspersonen och brottet som inte stämmer överens med verkligheten?

7. Referenslista

Ambjörnsson, Fanny (2004). I en klass för sig: genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer. Diss. Stockholm: Univ.

Brottsbalken SFS 1962:700

Brottsförebyggande rådet (2001) *Kriminell utveckling – tidiga riskfaktorer och förebyggande insatser*. Brottsförebyggande rådet.

https://bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f1800018789/2001_15_kriminell_utveckling.pdf [Hämtad 2022-03-31]

Brottsförebyggande rådet (2020) *Skolundersökningen om brott 2019 - Om utsatthet och delaktighet i brott*. Brottsförebyggande rådet

https://bra.se/download/18.7d27ebd916ea64de5306dead/1606817015507/2020_11_Skolundersokningen_om_brott_2019.pdf [Hämtad 2022-05-11]

Brottsförebyggande rådet (2021 a) *Kriminalstatistik 2020 - Handlagda brott. Slutlig statistik*.

Brottsförebyggande rådet

https://bra.se/download/18.1f8c9903175f8b2aa707331/1645430331824/Sammanfattning_handlagda_2020.pdf [Hämtad 2022-03-30]

Brottsförebyggande rådet (2021 b) *Kriminalstatistik 2020 - Kriminalvård. Slutlig statistik*.

Brottsförebyggande rådet

https://bra.se/download/18.1f8c9903175f8b2aa70d73f/1645430659033/Sammanfattning_kriminalvard_2020.pdf [Hämtad 2022-03-30]

Brottsförebyggande rådet (2021 c) *Nationella trygghetsundersökningen 2021 - Om utsatthet, otrygghet och förtroende*. Brottsförebyggande rådet.

https://bra.se/download/18.1f8c9903175f8b2aa70111bd/1635317751059/2021_Nationella_trygghetsundersokningen_2021.pdf#page52 [Hämtad 2022-06-08]

Brottsförebyggande rådet (2022) *Anmälda brott*. Brå

<https://bra.se/statistik/kriminalstatistik/anmalda-brott.html> [Hämtad 2022-03-30]

Brottsförebyggande rådet (utan årtal a) *Handlagda brott*. Brå

<https://bra.se/statistik/kriminalstatistik/handlagda-brott.html> [Hämtad 2022-03-30]

Brottsförebyggande rådet (utan årtal b) *Misstänkta personer*. Brå

<https://bra.se/statistik/kriminalstatistik/misstankta-personer.html> [Hämtad 2022-03-30]

Bryman, Alan (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3 uppl. Stockholm: Liber

Butler, Judith ; i urval av Tiina Rosenberg (2005). *Könet brinner*. Stockholm: Natur och kultur.

Bäckman, Olof, Estrada, Felipe, Anders Nilsson & Fredrik Sivertsson (2020) *Den ojämlika brottsligheten - Lagföringsutvecklingen i demografiska och socioekonomiska grupper 1973-2017*. Stockholms universitet.

Bäckman, Olof, Hjalmarsson Randi, Matthew J. Lindquist & Tove Pettersson (2018) *Könsskillnader i brottslighet – hur kan de förklaras? Ekonomisk debatt*. nr 4, årgång 46

Collins 2016 'Beauty and bullets': A content analysis of female offenders and victims in four Canadian newspapers

Eastal, Patricia, Bartels, Lorana, Noni Nelson & Kate Holland (2015) How are women who kill portrayed in newspaper media? Connections with social values and the legal system. *Women's Studies International Forum*. Vol 51

Eldén, Sara (2020) *Forskningsetik - Vägval i samhällsvetenskapliga studier*. Lund: Studentlitteratur

Entman, M. Robert (1993) Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*, Vol. 43 (4)

Gottschalk, Petter & Robert Smith (2015) Gender and white-collar crime: examining representations of women in media? *Journal of Gender Studies*. Vol 24 (3).

Goffman, I. (1974) *Frame analysis*. Cambridge, MA: Harvard University press

Grabe, Maria Elizabeth, K.D Trager, Melissa Lear & Jennifer Rauch (2006) Gender in Crime News: A Case Study Test of the Chivalry Hypothesis. *Mass Communication & Society*. Vol 9 (2).

Hunt, Sally & Sylvia Jaworska (2019) Intersections of nationality, gender, race and crime in news reporting: The case of Oscar Pistorius – Olympian and murderer. *Discourse, Context & Media*. Vol 30.

Iyengar, Shanto & Donald R. Kinder (1987) *News that matter*. Chicago: The University of Chicago Press

Iyengar, Shanto (1991) *Is anyone responsible? : how television frames political issues*. Chicago: University of Chicago Press

Kriminalvården (2021) *Årsredovisning*. Kriminalvården.

<https://www.kriminalvarden.se/globalassets/publikationer/ekonomi/kriminalvardens-arsredovisning-2020.pdf> [2022-03-30]

Lecheler, Sophie & de Vreese, Claes H. (2018) *News framing effects*. London: Routledge

Lindgren, Simon (2008) Kriminalitet, kultur, kontroll – om förändring och kontinuitet i mediebilderna av ungdomsrån. *Nordisk socialt arbeid*. Vol 28 (1).

Neuman, Russell W., Marion R. Just & Ann N. Crigler (1992) *Common Knowledge - News and the Construction of Political Meaning*. Chicago: The University of Chicago Press.

Pettersson, Tove (2021) *Kriminologiska perspektiv på genus och brott*. Stockholm: Liber

Semetko, H & Valkenburg, P. (2000). Framing European politics: A content analysis of press

and television news. *Journal of communication*. Vol 50 (2)

Shehata, Adam (2012) Medierna och makten över publiken. I: Lars Nord & Jesper Strömbäck (red.) *Medierna och demokratin*. Lund: Studentlitteratur

Shehata, Adam (2019) Journalistikens dagordningar och gestaltningar. I: Michael Karlsson & Jesper Strömbäck (red.) *Handbok i journalistikforskning*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur

Slakoff, Danielle C (2019) The representation of women and girls of color in United States crime news. *Sociology Compass*. Vol 14 (1).

Doyle, J.D., Robert P. (2018) *The Construction of the Criminal "Other": The Effect of Media-induced Heuristics on Attitudes Toward Sex Crimes*. University of California Santa Cruz

Tuchman, Gaye (1978) *Making news - A study in the construction of reality*. The free press

Vetenskapsrådet (2002) Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning

Yasmin, Musarat (2021) Asymmetrical gendered crime reporting and its influence on readers: A case study of Pakistani English newspapers. *Heliyon*. Vol 7 (8).

Tidningsartiklar

Bülow, Anette (2022a) Gangsterbruden Linda Calvey kallades Svarta änkan. *Allas*. 14 mars. <https://www.allas.se/samhalle/gangsterbruden-linda-calvey-kallades-svarta-ankan/8062242>
[Hämtad 2022-05-03].

Börjesson, Christian. 2021b. Sköt ihjäl flerbarnspappa: ”Jag ville skrämmas bara”. *GT*. 17 oktober. <https://www.expressen.se/gt/krim/skot-ihjal-flerbarnspappa--jag-ville-skrammas-bara/>
[Hämtad 2022-05-04]

Dagnå, Oliver. 2021. Damir Al-Ali: "Fett skämmigt" att sitta på sexbrottsavdelningen.

Nyheter idag. 5 december.

<https://nyheteridag.se/damir-al-ali-fett-skammigt-att-sitta-pa-sexbrottsavdelningen/> [Hämtad 2022-05-04].

Engstedt, Malva. 2022b. Misstänkt 17-årig flicka knivhögg två flickor på fest. *Nyheter24*. 3 februari.

<https://nyheter24.se/nyheter/aktuella-brott/992634-misstankt-17-arig-flicka-knivhogg-tva-flickor-pa-fest> [Hämtad 2022-05-04].

Frostberg, Ingar. 2021. "Hon var helt tyst under hovrättsförhandlingen också"

Eskilstuna-Kuriren. 23 november <https://ekuriren.se/bli-prenumerant/artikel/renovxxr>

[Hämtad 2022-05-04].

Granqvist, Gunilla. 2022b. DEN MOTVILLIGA MÖRDERSKAN. *Aftonbladet*. 5 februari.

<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/X81zkW/historien-om-mordet-vid-helgalunden-1923>

[Hämtad 2022-05-03].

Gänger, Hasse. 2022c. 30 år sedan Lasermannen SATTE SKRACK I SVERIGE. *Aftonbladet*.

6 februari.

Hjertén, Linda. 2022a. Den gravida kvinnan höggs till döds - nu åtalas sambon. *Aftonbladet*.

31 mars, uppd. 1 april

<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/IVjE13/misstanks-ha-huggit-ihjal-gravid-sambo>

[Hämtad 2022-05-04]

Högström, Henrik. 2022. Beställde maken mordet på Veronica? Morden i Göteborg! *Hänt i*

veckan. 3 februari.

Högström, Henrik. 2022b. Mördaren dolde spåren med tips från CSI. *Allas*. 17 mars

Larsson, Simon. 2022. Kvinna knivhotade bilist- åtalas för försök till rån. *Hallandsposten*. 9 februari

Lejon, Johanna. 2021. Detta är Ghislaine Maxwell! Från lyxliv till misstänkt för sexbrott. *Allas*. 3 juni.

Lindehag, Lena. 2021. - Hennes manipulativa förmåga är stark. *Tara*. 28 september

Malmgren, Kim. 2022b. Expert om gängkvinnorna: De flyger under radarn. *Expressen*. 10 februari.

<https://www.expressen.se/nyheter/krim/expert-om-gangkvinnorna-de-flyger-under-radarn/>
[Hämtad 2022-05-03].

Pan, Ellen. 2021. Kvinna i Bålsta sköt ihjäl sin sambo - döms till 18 års fängelse. *SVT nyheter*. 29 oktober.

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/uppsala/kvinna-doms-till-18-ars-fangelse-efter-skjutning-balsta> [Hämtad 2022-05-11]

Skeppar, Sandra. 2022. Mor åtalas för mordförsök på tre barn - slog själv larm. *Skaraborgs Läns Tidning*. [Hämtad 2022-05-04]

Svanberg, Nina. 2021a. Låt oss äta varandra tills vi är slut. *Expressen*. Publicerad 29 okt, uppdaterad 6 nov <https://www.expressen.se/nyheter/lat-oss-ata-varandra-tills-vi-ar-slut/>
[Hämtad 2022-05-05]

Svanell, Adam & Lars Berge. 2021. Gärningsmannen: Jag var vilseledd av ”Man”. *Svenska Dagbladet*. 20 juli.

<https://www.svd.se/a/WOwbnd/garningsmannen-jag-var-vilseledd-av-sektledaren?metering=premium-klarna> [Hämtad 2022-05-03].

Vickhoff, Alexander. 2022c. Frias efter ”osund relation” med flicka i 10-årsåldern. *Expressen*. 17 mars.

<https://www.expressen.se/nyheter/frias-efter-osund-relation--med-flicka-i-10-arsaldern/>
[Hämtad 2022-05-17]

Vickhoff, Alexander. 2022a. Så vill Grapenkrantz frias från de grova sexbrotten. *Expressen*. 9 mars.

<https://www.expressen.se/kvallsposten/sa-vill-grapenkrantz-frias--fran-de-grova-sexbrotten/>

[Hämtad 2022-05-03].

Vickhoff, Alexander, Åkesson Lovisa & Lars-Olof Strömberg. 2022. KVINNAN GAV DÖDANDE TABLETTER TILL SIN LILLEBROR. *Kvallsposten*. 3 mars

<https://www.expressen.se/kvallsposten/kvinnan-gav-dodande-tabletter-till-sin-lillebror/>

[Hämtad 2022-05-04]

Waghorn, Lotta. 2021. Misstänkta pappan i polisförhören - anser inte att han utfört våldtäkter. *Oskarshamn tidningen*. 19 maj

Wikström, Sandra. 2022a. Hej, jag försökte alldeles nyss att kväva min son. *GT*. 28 mars

Zabielski, Julia. 2022a. Läkare misshandlade sin fru tre gånger – får återgå till jobbet.

Nyheter24. 7 januari.

<https://nyheter24.se/nyheter/aktuella-brott/981634-lakare-misshandlade-sin-fru-tre-ganger-far-aterga-till-jobbet> [Hämtad 2022-05-04].

Åhman, Emma. 2021b. 50-åriga pappans liv före attacken. *Expressen*. Publicerad 19 oktober, uppdaterad 9 december

<https://www.expressen.se/nyheter/pappans-liv-innan-attacken--mot-barnen-och-kvinnan/>

[Hämtad 2022-05-04]